

**Chymisticum artificium naturae, Theoricum & Practicum:
cuius Summarium versa pagella clarius indicabit: : liber
plane philosophicus, in gratiam omnium verae Philosophiae
naturalis studiosorum aeditus**

<https://hdl.handle.net/1874/436849>

gee

2

CHYMISTICVM MOT ARTIFICIVM NA-

ture, Theoricum & Practicum: cuius Sum-
marium Versa pagella clarius indicabit:

LIBER PLANE PHILOSOPHI-
cus, in gratiam omnium veræ Philoso-
phiæ naturalis studiosorum æditus

Per Gerardum Dorn.

M. D. L X V I I I.

TOTIVS OPVSCVLI Summarium.

*Eius Theorica tres tractatulos continet,
quorum*

*Primus de Vita rerum naturalium & in-
teritu, per ascensum & descensum
differit.*

*Secundus de Corruptione, & Generatio-
ne, tam naturalibus, quàm artificia-
libus.*

*Tertius de duabus arboribus: vna Sanita-
tis, & Infirmittatis altera.*

*Practica tribus etiam tractatulis absoluitur:
quorum*

*Primo naturam imitantis artificij depin-
guntur, ac ad vsum deducuntur or-
gana.*

*Secundo Fornaces ad artem hanc necessa-
riae proportionatè delineantur.*

*Tertio docetur, quinam artifex manus in
pastam (vt ita loquar) ponere debeat.*

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI FRIDERICO,

superioris & inferioris Bauar-
rię Duci, Rhenicę Palatino Co-
miti, Salus.

*U*ltimum huic opu-
sculo punctum inscriberem,
Princeps Illustrissime, pal-
liatorum maxima caterua
minitantium eminens apparuit. Ego mox,
nunquid oriente Sole nocturna dispareret
larua? Laceratis & seminuda vestibus
statim astitit veritas, occurrenti mihi, quid
hasitas, inquit? At ego, hanc implume
auiculam nido suo dimittere. Quae, No-
do habeat alas, non est, quod cur es et si re-
liquum corporis nudum foret. Ubi sunt,
quos antea minas tibi videras inferentes?
Euanuerunt, inquam. Non alias (ait) e-

A ij ueniet

EPISTOLA

ueniet, si modo feceris, quod iniunxero.
 Plurimi sunt in Germania mihi Princi-
 pes, qui laceras vestes non dedignati meas,
 ornatū vilibus hac tempestate rebus adij-
 ci consuetum, non aspiciunt: quos inter il-
 le Palatinus Fridericus omni scientia-
 rum genere peritissimus existit. Ad hūc
 auiculae tuae volatum dirigas: non eijciet
 foras: imo fouebit potius, atq; defendet. In-
 terim aut pluma supercreuerint, ut alias
 inter comparere non erubescat. Ani-
 mum dedit hac, Princeps excellentissime,
 quo quaecumq; sit opusculum hoc, Celsi-
 tudini tuae dedicare fuerim ausus: siue be-
 ne, siue male, huius consilio factū esse iu-
 dicet. Stylum si respicere licet, indignum
 est opus, ut ad tantas manus veniat: sed
 ob materiae, quam cōtinet, excellentiam,
 ac veritatis tractationem, certō scio T. C.
 illud non reiecturam. Talia sunt enim,
 quae

DEDICATORIA.

quæ sub eius nomine data sunt in lucem,
 ut quoties cupierit, ad oculum demonstra-
 re paratus sim. Natura limites non trans-
 grediuntur: ut illa, quæ de metallorū vul-
 garium transmutatione differunt. Me-
 talli compositionem natura nūquam ex-
 cessit. Verūm introducta forma rebus ab
 ipsa cōpositis, cessat eius in illis generatio-
 nis motus. Quapropter Elixirum artifi-
 ces naturam in hoc magisterio non imi-
 tari, sed potiùs excellere conātur. Sat mi-
 hi fuerit, si quo modo possim in his, quæ
 medicam artem concernunt, eius vesti-
 gia sequi, non præterire. Apud Aegy-
 ptios antiquissimi Philosophi Medici na-
 turalium operationum diligentissimi fue-
 runt observatores: at recentes naturam
 contemnunt, ut hominum pertinacissimè
 sectentur somnia. Quo fit, ut isti, quod lau-
 de dignum sit, parum, aut nihil efficiant:

EPIST. DEDIC.

illi verò, quæ miraculum aquarèt, in dies
ædebant. Hinc à me factum est, quod na-
turam temerè satis nudauerim, saltem
vt è millibus vnum ad eam imitandam
exhorter. Eius interim, & opusculi no-
stri tutelam suscipere digneris, fælicissi-
me Princeps: terq; quaterq; beatus viue
Nestoris annos, & vale.

Illustriss. C. T.

Seruulus,

Gerardus Dorn.

P. R. AEFATIO.

Vòd videam nonnullos in Philosophia naturali, quæ nunc ab innumeris annis tractari cõsuevit, peritissimos, ex laboriosissimo suo studio nihil aliud reportasse, quàm de rebus naturalibus ingentẽ differendĩ copiam: eosq; vel minimum opus, quod iotam vix referat, oculariter demonstrare posse, me summopere mouit, quandam vtiliorem & reipublicæ magis necessariam, ab antiquissimis olim traditam philosophis, at propter aliquorum inuidiam & ambitionem oppressam, recensere. Id ipsum & alij multi facere conati sunt anteme: verum quia fortassis obscurius artem hanc tractarunt, quàm ferrent studiosorum his non assuetorum ingenia, parum apud paucissimos nihilq; penitus in reliquis profuit eorum labor: qui tamen exactissimus fuit, summæq; perfectionis. Hinc fit, vt ego rem ipsam, in qua vsrorum

P R A E F A T I O.

artem huiusmodi contemnētium per-
 tinacia radicem fixit, considerans eorū
 qui sacra mysteria clarioribus verbis
 propalare vetant, minas minimè per-
 timescam. Nam æquius est omnibus
 patère, quàm doctos pariter & indo-
 ctos latère perpetuò. Deus enim O.M.
 qui secreta naturæ frustra non patefe-
 cit hominibus, occæcare mentes eo-
 rum nouerit, qui hac abvti voluērint
 arte, vel aliàs, quàm in proximi com-
 modum, ob auaritiā conuertere. Cer-
 tum est apud Ægyptios antè, quàm ho-
 mines sibi solis tantum sapere cœpif-
 sent, artem hanc in marmoreis tabulis
 sculptam, omnibus palàm extitisse: ve-
 rum iniuria temporis, vel hominum li-
 uore potius, qui ceteris hominibus hanc
 inuiderunt, in secula plurima latuit:
 memoriæq; prorsus exciderat, nisi di-
 uino cautum fuisset cōsilio, quo Mer-
 curius quidam Hermes Trismegistus
 excitatus est: is, fortè quia non aude-
 ret eam propter metum publicè resti-
 tuere, si nō suo, saltem posteriorum se-
 culis

P R A E F A T I O.

culis reseruauit : eamq; smaragdina tabula, quæ prius marmoreis excepta fuit, vnâ secum tumulto commendauit: postmodum successu temporis iterum emerlit in lucem, & ab aliquibus ingenij præstantissimi commentata viris, maximos & fœcundissimos hominibus fructus peperit. Quos inter hic erit minimus, non aspernandus tamẽ, quoniam studiosorum artis ingenia huius adaperiet, vt ad fœlices hortos in posterum illis facilimus pateat aditus : nisi & ipsi plurimos imitati, nondum gustato Bacchi liquore nostri, mox nauseam inde contrahant, vel ob minimam difficultatem, animiq; degeneris ignauia sui, sitibundi prorsus abeant : Idq; mox declament, ac vituperent, quod ingenio consequi non potuerunt. Non verentur interim experimentis oculariibus indies ab huius artis professoribus minimis ita vinci, vt stupefacti iam nihil habeant, quod adferant in contrarium, nisi calumnias præter omnem veritatem excogitatas. Alij diabolicis ar-

A v^s tibus

P R A E F A T I O.

tibus id ipsum fieri dicunt, quod virtute Dei concessa naturæ, factū est. Ceteri medicamenta huius artis corrosiva noxiaq; fore testantur, præter conscientiae suæ testimonium: quæ tamen corruptiones corporis omnes, absq; noxa tollere, proprijs vidēt oculis. Nō ita, fratres, in Deū & veritatē sæuire decet, vt hominibus odiosum reddatis id, quod verū esse demonstratur. At quia hoc ipsum ignoratis, nullo ferre modo potestis. Ad mentē, quæso, redite vestrā: & libenter, quod ignoratis, addiscite: nō verētes, quod summo vobis honori sit ascribendum. Ecce non inuidemus vobis artem, quā nolletis nos callere: imo cuperetis nos & vos ignorare potiùs, quàm eius fateri veritatem. Contrà nos indies lucubratiunculis promptos exhibemus nos ipsos, vobis vt partem faciamus talenti nobis hac in re conditi. Agite dū faciles, gratos, liberos & dociles animos scriptis adhibetote nostris: & laboris in eo lati minimè vos poenitebit. Vsurā huius ingentē feceritis,

P R A E F A T I O.

tis, modò res ipsa vobis cordi sit, & ex animo. Si quidpiam potioris emolumentì fuerit, adferte: libenter & animo perquàm hilari, cū gratiarū actione, sumus accepturi. Donec tamē id feceritis, opusculū hoc, quo vos adducere cuperemus ad occultarū virtutū in rebus naturalib. cognitionē, in duas partes diuidemus: quarū Prior Theoriam naturalis artificij continebit, sub tribus tractatulis: Primus de vita rerum naturalium, & interitu per ascensum & descensum differet: Secundus corruptiones & generationes rerū, tã naturales, quàm artificiales, ponet: Tertius autē duas plantabit arbores: vnā infirmitatis, & sanitatis alteram. Pars altera Praxin eiusdem artificij docebit manibus exercere: quæ tribus etiam tractatulis absoluetur: Primus organa depinget ad artem necessaria: Secundus fornaces delineabit: Tertius manulem practicam adscribet: res profectò cunctis naturalis Philosophiæ discipulis apprimè necessaria.

Faxit

Faxit D. O. M. vt eam recipiatis ad
 plus gloriam primò: demum ad Rei-
 publicæ maximam vtilitatem, & con-
 scientiæ vestræ saluationem. Esto.

THEORICAE CHYMISTICI
 artificij Naturæ Tractatus I.

De vita rerum naturalium,

Cap. I.

Nihil est in rerum natura, quod vi-
 ta sua destituatur. Nam omne,
 quod generatur, à vita mundi produci-
 tur in esse quod est. Ergo viuunt o-
 mnia suo modo, manifesto scilicet, vel
 occulto. Non potest enim aliquid al-
 liud perfectè generare, nisi quod sibi
 simile fuerit, vtpote viuens & ani-
 mam habens ac vitam. Aliud enim est
 vita, aliud est anima. Licet alterum si-
 ne altero non existat, nihilo minùs vita
 motum excitat in animam viuentem.
 Est itaq; vita cõmuniter, ignis in humi-
 do suo radicali motum naturaliter ex-
 citans: vel per temperiem, & sana vita
 nuncu-

nuncupatur: aut per intemperlem, & infirma dicitur vita. Necessario quidē huiusmodi naturalis ignis est nutriendus: aliās extinguitur per sui ipsius cōsumptionē: cū eius natura sit cōsumere, quod etiam ab ipso generatum fuerit, in duobus generibus potissimum: utpote motu manifesto motis, qualia sunt animantia, vegetabiliaq̃: reliqua verū occulto motu viuentia, nempe mineralia, non tam repente suo consumuntur igne, sed longissimo temporis successu per ipsum etiam resolvuntur, ut alia corpora quæque. Videmus igitur vitam, pro suis extremis, ignis & aque subtilissimam habere substantiam, & animam inter hæc duo sitam esse. Nam inter ignē & aquam, aër est medius, utriusq̃ particeps, & sine quo nulla vita subsistere potest. Non est, quod quispiam putet, se vitam illam foelicem & perpetuā attingere velle: quia hæc non est naturalis, at supra naturam à Deo dependens immediatē. Quæ physica sunt, hoc loco tantum assumpsimus.

plimus. Quapropter de naturali motu duntaxat in diffinitione Vitæ mentionem facere volui. Per temperiem horum duorum præcedentium, vt humiditatis caliditq; radicalium, sanitas quibusvis corporibus naturaliter acquiritur, vel arte. Naturaliter, cum in prima formatione corporum, artificio naturæ cælitus data fuerit. Artificialiter, vbi manus artificis humani dederit auxilium ex artificij naturalis imitatione: cum per intemperiem etiam, aut alias ex inordinato viuendi modo negabitur. Qui nam, & quibus infirmis corporibus vita sana restituitur, auriæ dietis postea. Mirum non est, vitam absque nutrimento non magis, quam animam aëre sine persistere vilo modo posse, cum ex his naturaliter vtraq; sustentetur. Nam elementa vitam habent, animãq; tã in inferioribus, quam in superioribus corporibus, & etiã perse. Quicumq; hoc negauerit, omnẽ Philosophiã naturalẽ, & rerũ generationẽ omniũ, subvertere velle videbit: quia,
nisi

nisi Forma viueret atq; Materia, frustra
 neū esset artificium ipsius Naturæ, cum
 his & ipsi datum sit à Deo simul, & nō
 seorsum vitā accipere. Nec in alijs, præ-
 terquàm in elementis superioribus
 & inferioribus, reperitur ipsa natura.
 Cum itaq; de vita rerum in genere di-
 ctum sit, de particularium vita succes-
 siuè tractandum est.

De rebus occulto modo viuentibus.

Cap. II.

L Apides atq; metalla, necnon inter
 hæc media mineralia vulgo viuere
 non videntur: at philosophi, qui rerum
 occultas virtutes inuestigare solent, id
 viuacissimis argumentis, & quæ nullo
 refelli modo possunt, etiam ad oculum
 demonstrant. Quis negabit Magnetis
 lapidis virtutē, qua ferrum ad se trahit,
 vitā eius occultā esse, quæ nō manifesta
 tur, nisi per oblationē subiecti patientis
 ignis eius actionem: vt apertissime vi-
 detur

det. Quis æquè temerarius, vt coti fer-
 roq; neget etiã inesse vitã, & naturalẽ
 ignem, sine quibus igne propemodũ
 artificiali carere nos oporteret? Non-
 ne lapis Hæmatites sistit sanguinem?
 atq; Carbunculus, vltra plerasq; virtu-
 tes, noctu lucet? & Gagates paleas at-
 trahit? ac oleum eius & fumus damo-
 nes fugare perhibetur? Vnde, quæso, ta-
 le quid habent, quàm à vita cælitus il-
 lis infusa? Quid enim de vilioribus di-
 cendum erit lapidibus, & obscuris, in
 quibus vita minus viget, quàm in lu-
 cidis? ideo magis preciosis, quòd his il-
 li materia crassiore, vel impuriore con-
 stant, qua cohibetur eorum vita magis,
 quam etiam habent. Nunquid con-
 stant ex elementis viuentibus, vt alij?
 Quare igitur totum compositum non
 viuet, quod ex viuentibus conflatur
 partibus? Nonne videmus etiam pro-
 prijs oculis, ex medijs mineralibus, vt
 chalcantis, nitris, aluminibus, & alijs
 plerisq; similibus, aquas fieri philoso-
 phicas, quæ metalla quævis, & quan-
 tumvis

tumuis solida, lapidésq; resoluunt in a-
 quam, per sympathian eorum ad illa?
 Qua ratione dicetur id fieri, quàm vita
 quadam in illis occulta? Si quispiam
 respondeat hoc solum ex virtutibus à
 cælo corporibus infusis, fieri: interro-
 gatur, quid aliud sit virtus cælestis,
 quàm eius vita? si cælum vivit: ergo
 quicquid ab eo generatur, vita pollet:
 siquidem nihil aliud infundit in inferi-
 ora corpora cælum, præterquam vi-
 tam. De his, quæ separata sunt à suis
 corporibus, tanquam pars à suo toto,
 sicuti sunt frustra lapidū à suis rupibus
 avulsorum, quid opinabimur illa vive-
 re, cum truncata sint? Ab operati-
 bus eorum & motionibus constat: nã
 quod mortuum est, non operatur: sed
 solum hoc, quod vivit. Dicit fortè quis-
 piam, illos in alià corpora motus exer-
 cere, non in propria. A' fortiori con-
 eludimus, illa excellentiori vivere vi-
 ta, quæ mouent alià: quàm ea, quæ per
 aliud mouentur: nam agens omne pa-
 tiente quouis est præstantius. Negatur
 B
 etiam

etiam, ea motum in seipsa non, sed in alia tantum habere: quia sua corpora præservant a corruptione, qui motus actionis est occultus, & sine quo non agerent in aliud: quia nihil de seipso potest exerere, nisi etiam id in se contineat. Breuiter concludimus: Omnia, quæ naturalia sunt, suo modo viuere: quæ verò contra naturam dicimus, esse se mortua, nec villo modo viuere posse. Nam vita naturalis est: Mors autem inimica naturæ, contrariaq; , ac quantum potest, illam destruere nititur: & ideo rectè vocatur à Theologis Corrupta natura. De manifesto motu viuētibus nunc est quòd agamus.

De manifestiori motu viuētibus,

Cap. III.

Postquam de occulta vita dictum est, ad manifestiorem nos pervenire decet, quæ non localiter, at per vegetationis motum agit, ut est vegetabilium omnium

Omnium. Manifestū est ea vivere: quod à generatione docetur: producunt enim sua semina, quibus eorū propagatio cōtinuatur. Et non solum istorū vita in propriū corpus agit, sed etiā in alienum: hoc experiuntur Medici. Nec propterea triplicem eorū vitā esse iudicandū est, quòd tria sint genera, scilicet herbarum, plātarum & arborum: quia nō variatur in eis vita, nisi propter subiecti maiorem debilitatem, in quod ipsa recipitur: utpote corporū herbarū exiguitas nō plus ignis, aut vitæ recipe re potest, quam indiget ad complendū suū circulū. Inde fit, ut adveniente frigiditate hyemalis vredine, propter imbecillitatē arescūt, quòd eorū vita pauca, vel internus ignis externo minimè resistere valeat amplissimo. Sic ex defectu vitæ nō solum, sed etiā propter externum inimicum intereunt: non prius tamen, quam semina prodixerint, quæ naturaliter in alium terræ suæ matris recondunt in specierum suarum propagationem. Plantæ verò quia corpora

naſtæ ſunt herbis robuſtiora, plus etiã
 ignis & vitæ natura tribuit illis, at non
 æqualiter: vt diutiùs viuere frigoriq;
 poſſint externo reſiſtere. Hoc ipſum
 de arboribus iudicandum eſt: vt enim
 ipſæ maxima robuſtiſſimaq; ſortitæ
 ſunt corpora, ita cæteris etiam vegeta-
 bilibus robuſtiùs temporum iniurias
 ferre, viuereq; longiùs à natura datum
 eſt cuiſlibet pro materiæ ſuæ robuſtio-
 ri potentia. Quod præcedenti capi-
 tulo de truncatis à ſuis corporibus di-
 ctum eſt, hoc loco pariter adduci po-
 teſt: & ſi hæc viuunt, vt cinnamomum,
 & Guaiaci lignum, ab arboribus ſeiun-
 cta: magis fruticum, & arborum fru-
 ctus, quorum perfectæ ſunt corpora, &
 non corporum partes, viuent: maxime,
 quòd in ipſis propagationis ignis vita-
 lis aſſeruetur. Hæc omnia quòd mo-
 tu manifeſto viuant, patet: nam ali-
 mentum ex aqua per terram & ſuas ra-
 dices manifeſtè ſumunt, vt ab eorum
 incremento cernitur oculariter. Non
 video, cur hîc diutiùs immorandum ſit:
 ad ea

ad ea transeamus, quæ manifestissimo, scilicet vltra vegetatiuum, etiam locali motu viuunt.

De his, quæ manifestissimo viuunt motu,

Cap. IIII.

Localis motus, qui sponte fit, & nõ per accidens, solis animantibus conuenit, quæ nihilominus vegetatiue mouentur, ac sensu. Videtur ergo motus localis ab anima sensitua solùm impelli. Nam hoc motu carent omnia, quæ solùm vegetant, & non sentiunt. Nobilior ignis etiam apparet ille, qui sensitiuam mouet animam, eo, qui vegetatiuam. At in animantibus vnum & eundem ignem ambas istas facultates mouere, censendum est: quia si duo mouerent eas, sequeretur, plus, quàm vnum Solem: plus etiam, quàm vnicam Lunam in rerum natura fore: quod falsum est. Nam vtraq; vita, sensi-

B iij tua

tiua & vegetatiua, pcedūt ex vnico So-
 le: pariter & vtriusq; sustētatio, vel ali-
 mentū ex vnica Luna celestibus: vnīcū
 esse debet id, quod mouet ad vitā: vni-
 cū etiā illud, qd motū istius recipit: a-
 liās si plures essent motores, nō possēt
 vitā excitare, cū ipsa tantū sit vnio. Si
 plura forēt etiā ea, que motū reciperēt,
 dissolutio generaret & mors: cū na-
 turalis vnio fiat inter duo tantū, quæ
 prius vnum fuerunt, & ex vno separata
 sunt, vt rursus in vnū naturali suo vin-
 culo redirēt. Dicet quispiam, Animalia
 nutriunt ex corporib. & vegetatiua ex
 aqua: ergo nō ex Luna sola. Respōdet,
 corpora corporib. nutriunt, sed altery-
 tra vita Luna caelesti nutrit in quibus-
 vis corporib. nutrientib. existēte potē-
 tialiter. Animantiū certē vita brutalis,
 caducas inter est omnium nobilissima,
 quod spōtaneo motu quouis locorum
 corpora sua vehat. In dubiū tamē versa-
 ri posset, an sensitiua nutrimentum reci-
 piat, vel vegetatiua: p id, qd superius
 allegatum est, resoluitur, vtpote Lu-
 nam

nam vnicam esse, quæ nutrimentum etiam vnicum præbet vni Soli vitam vtramq; fouenti. Quapropter vtraq; vita recipit vnicum alimentum: sensitiua tamen per vegetatiuam. Nam si defecerit ipsa vegetabilis virtus in animantibus, deficiet etiã sensitiua. Manifestior est tamen vitalis ignis in sensitiua, quam in vegetabili, mineraliq; vitę facultatibus. Videmus ignem in istis ita remissum fore, vt exteriùs nullo tactu percipi valeat: in animantibus autem vitalis ignis est externo tactui manifestissimè perceptibilis: & quia intensissimus existit in suo centro, reliquas omnes corporis sui facultates ciēt, mouetq;: naturale quoque totum artificium exercet in isto viuaciùs, quam in alijs duobus generibus: et ideo corruptioni magis obnoxia sunt animalia, quia calidũ in humidum, quod illis est abundantissimum, acriùs agit: in alijs remissiùs, & per consequens, temperatiùs, pro sui liquoris etiã quantitate minori. Sed quia occultũ suo manifesto semper cõtrariũ

est, & e contra fortior est ignis, qui per magisteriū nostrum extrahitur à mineralibus, eo, qui à vegetabilibus & animalibus tractus est. Hæc, & præcedentia quæque non alia de causa putatis à me citata, quàm vt per ea demonstrarem, illa, quæ longiorem progressum habent ad vitam, temperatiora commodioraq; fore ad humanam vitam cōtemperādam, illis, quæ citiūs orta sunt. Nam alia prolixius difficiliusq; transiunt ad interitum: non quòd (vt solent aliqui temerarij) dicam fieri posse hac, vel alia ratione quauis, vt vita prolongetur; quod fatuum est, & absurdius quàm vt eius mentio fieri debeat. Nam constituit nobis Deus vitæ nostræ terminum, quem præterire nemo poterit vnquam: numerusq; dierum nostrorum est apud ipsum. Si quid in dies nostros possumus (quod assertū, negatūve nolim) potius in abbreviationem, quàm prorogationem foret. Sed hæc est in istis opinio mea, scilicet ordinato viuendi modo hominem sanum

num viuere posse per naturam æqualiter: quod sic intellectum velim tātum, vt pro defectu vitalis ignis præ senio, non plus, nec minus deficeret nutrimentum eius. Hoc vt meliùs intelligatur, constituamus communis vitæ cursum huius annorum septuaginta, quos in decem gradus per septenarium, ascēdentes quinq; , totidem etiam descendentes, partiamur. Erit ascensus numerus annorum trigintaquinq; , descensusq; numerus æqualis erit. A' primo quidem vsq; ad septimum annum primi gradus, proles vocabitur infans, cuius vitalis ignis, & eius nutrimentum debent esse temperatissima, si sanus tamen fuerit natus: quod non omnibus contingit propter parentum intemperiam. Primus & secundus gradus annum quartum & decimum complent: ac in secundo moratur pueritia. Sic deinceps in tertio pubes, vel adolescens. In quarto uir. Et in quinto gradu constans. Vsq; ad hunc gradum ponamus creuisse vitalem ignem, & alimentum

B v eius

eius æqualiter, si boni regiminis fuerit ascendens. Iam ex aduerso ponatur primus gradus scalæ descendētis, vt non superet ascendētis vltimum gradum, & in eo complebitur annus quadragessimus secundus: quo completo, constantia labitur in senectutem. Erit igitur vir in constantia vitæ proportionatæ, non ascendētis, neq; descendētis, annis quatuordecim: hoc est, à vigesimo octauo vsq; ad quadragessimum secundum: à quo labens in senectutem per septem alios annos, in secundo gradu scalæ descendētis quadragessimonum perficit annum, totius vitæ periculosissimum, ob septenarij numeri critici revolutionem in seipsum. Hic summa diligentia procurandum est, ne violetur naturalis proportio dicta. Hinc, à senectute scilicet, labitur in tertium descensus gradum, & fit decrepitus, vsq; ad annum quinquagesimum sextum: quo rursus per septenarium repuerascit, in quarto descensus gradu, quo vsque sexagesimum tertium annum attingit.

gerit. Post quem si vixerit, obnoxius morti per septenarium, vlteriùs septuagesimum annum adimplebit: quem non dicimus hominem præterire non posse: verùm hoc tempore pro miraculo videmus accidere, vt quis octuagesimum annum attingat: talemq; boni regiminis in vita fuisse virum oportet. Non frustra putetis, hos annos, quos Iudiciarios vocāt, mutationi plurimum obnoxios, à me repartitos fuisse: quia tunc potissimum suaderem illis, qui de tuēda sanitate sunt anxij, philosophicis vt vterentur præseruatiuis: quorum extractionis modum inferiùs explicabimus.

De rerum interitu,

Cap. V.

SVperiùs audiuius vitam hominum, ascensu descensuq; terminatā esse. Nō est, quòd aliter de quibusvis rebus

bus naturalibus iudicemus; nā omne, quod ortum habet, ad interitum tendit. Hæc sunt omnium extremi termini, quos inter medium esse necesse est. Tale dicitur finis ascensus, & descensus initium. Verūm sicuti vita suum initium habet, per quod ascendit ad constantiæ medietatem, ita suum exordium sumit ab eadem interitus. Rerum igitur interitus est ignis vitalis extinctio, quæ paulatim incipit per declinationem, aut senium, donec vitæ posteriorum terminum attingat: quem ubi nondum attigerit, currens dicitur interitus. Hic duplici modo solet accidere, scilicet accidentali natura, vel per accidens extra naturam. Interitus ex corrupta natura per peccatum introductus est, nedum in hominem, sed etiam in omnia, quæ propter usum eius facta sunt: quorum plurima reperiuntur, quæ reliquis tardiùs ad interitum perveniunt, ea de causa, quòd etiam tardiùs vitam acceperint: illa quidē sunt omnium corruptioni minùs obnoxia: quibus

quibus etiam in medicamentis contra corruptionem aptissimis utendum esse videtur, cum non alia potiore via propulsatur infirmitas, quam corruptionis evitacione per transmutationem facta. Nam omnis expulsio naturam debilitat: evacuatio minus, quia non ita violenta: minimè quidem transmutatio, eò quòd naturalis sit. Nulla tamen transmutare possunt, quæ non fuerint prius à suis crassioribus corporibus omninò spoliata: cuius quidem spoliacionis in posterum suo loco habituri sumus rationem. Cum igitur nulla corpora tardiùs ad vitam perveniãt, quam ipsa metalla, per ea quæ dicta sunt: ad infirmitatem ipsam perquam optimè vitandam atq; pellendam sunt aptissima: vix enim aliquod metallum annorum milib. à natura producitur. Vnde facile colligi potest, quòd quò diutiùs sub cælestium virtutū in eius formatione steterit obedientia, eò etiam excellentiùs illi fuerunt huiusmodi vires, atq; cælicę virtutes impressę. Quapropter hoc præ-

cæte

cæteris corporibus omnibus à natura creatis accipe: cuius virtutibus à corpore suo separatis ad propulsandâ infirmitatē utere. Selige tamē illud, quod reliquis pretiosiorē formā nactū fuerit. Non secus de vegetabilibus & animalibus intelligendū est. Electionem autem in his omnibus quivis vel mediocriter instructus in Physica, facere potest. Papyrus his implere vanū esset opus, maxime quod apud Plinium & reliquos disertissime sint evulgata. Interitus per accidens extra naturam, quem acceleratū nominare possumus, duplici causa potest in hominibus accidere, videlicet per inordinatum vitæ modum, cuius remedium dependet à præcedentibus: aut fortuito casu quodam exteriùs illato, remedium huius, propter maius minùsve periculum, est ambiguum, & chirurgica praxi contentum: à philosophicis tamen remedijs non immune, quorum præparationes aliquot in sequentibus, probis non invidebo viris. Brutorum, quæ hominū etiam

etiam brutalium, eadem est ratio: quia brutalem hominem tractare, physicū est officium: rationalem verò, Theologicum potius, quàm Philosophicū. Infensatorum autem interitus, quo ad descensum, idem est cum præcedentibus. De rerum interitu dictum sit hætenus.

THEORICÆ CHYMISTICI
artificij Naturæ Tractatus II.

*De corruptione & generatione, tam
naturalibus, quàm artifi-
cialibus,*

P R A E F A T I O.

NON sine causa post vitam & interitum rerū, de corruptione & generatione tractabimus: tum, quòd naturalibus illis vita cælitùs infunditur, & artificialibus medicamēta præparantur, quib. equata vitæ proportio seruari potest. Perfecta quidē, nō absoluta perfectio.

fectione: sed (vt ita dicam) deriuatita
creata sunt omnia. Verum quia deri-
uatio nescio quid imperfectionis ad-
fert, propter esse quod habet ab alio,
corruptionem admisisse videtur. Et ne
per hanc rerum vastatricem tota mun-
di machina rueret, voluit summus re-
rum artifex, vt eam mox rerum laben-
tium restauratio subsequeretur: non
ex corruptione, sicuti docuerunt aliqui,
dicentes, corruptionem vnus esse ge-
nerationem alterius: tanquam ex qua-
litate corruptionis foret generatio:
quod absurdum est. Nam ex mala ra-
dice bonus fructus nullo modo produ-
ci potest: sicuti nec malus ex arbore bo-
na. Verum postquam summus artifex
videret malum ad bonum, quod crea-
rat, accessisse: voluit sua bonitate hu-
iusmodi malitiam reprimere, non sup-
primere, donec illi placitum foret: ma-
lo mox subdens bonum, vt quod cona-
retur malum exequi per corruptionem,
non ex suo conatu, sed ex frænatione
sui conatus, in bonum, hoc est, in gene-
ratio.

rationē transiret. Sic immutabitur sententia, scilicet Corruptionem vnus generatio subsequitur alterius. Dicit fortassis aliquis, per corruptionem hęc intelligi formarum priuationem. Respondetur: Si res multiplicandę per generationem ex præcedente corruptione forma sua priuarentur, nunquā sibi simile generarent: vt suo loco deducetur infra latius. Quod Philosophus Corruptionem vocat, alij formarum latentium indagatores, & maximi philosophi Transmutationem elementorum adinvicem, eorumq; mixtionē, & ipsius materię dispositionem, aliquādo Formarum occultationem vocauerunt. Generationem autem, influxum formę cęlestis in materiam, hoc modo, vel alio dispositam esse dixerunt, aliās formarum occultarum manifestationem. Verūm quia iam hęc in scholis vocabula recepta sunt, non immuto, sed in bonam potius partem interpretor, & eisdem etiam in sequētibus vtar. Et cum naturę secretorum investiga-

C

toris

toris philosophi munus & officiū existat, artificium eiusdem artificis imitari naturæ, de corruptione generationeque naturalibus tractare prius, rationi consonum erit, ac ordini: quàm ad corruptionis & generationis artificialium exercitia devenire.

De naturali corruptione,

Cap. I.

CORRUPTIO naturalis est occultatio manifesti sub suæ potentialis formæ retentione. Si per formæ priuationē diffiniretur, destrueretur ipsa generatio: nā quicquid aliquo priuatur, eius illi prorsus nihil manet. Quòd si granum frumenti satum in terram, per corruptionē sua forma priuaret, nunc aliud granū sibi forma specifica simile generaret. Quapropter generationis initium formæ priuatio non est: at bene formæ dicitur occultatio, quæ tantisper sub segetis forma per generationē manifestata latet, donec per eā rursus manifestissime resurgat in priori forma,
centies

enties plus, vel minus, multiplicata.
 Prior igitur transmutatio naturalis, est
 prioris occultatio formæ specificæ, in
 aliam virtute potentiaq; retinentē eius-
 dem transmutati speciem, aut formam
 specificam. Aliquoties evenire solet,
 vt granum in terra corruptum, propriā
 suæ speciei formam amittat: & tunc
 non transmutatur in segetem, neq; in
 spicam, sed in lolij fruticē transforma-
 tur: quia nō transit per proprium extre-
 mi sui medium, sed per alienum. Est e-
 nim sententia philosophorum, Quod
 non fit transitus de extremo ad suū ex-
 tremum, nisi per medium de utroq; par-
 ticipans extremo. Verū in generatio-
 ne lolij medium, quod est lolij frutex,
 nō participat cum utroq; suo extremo:
 & ideo non fit generatio semini simi-
 lis: at absimilis, & contra naturam. Per
 hoc constat generationem priuatione
 formæ factā, degenerationē dici posse:
 quæ nō pugnat cōtra diffinitionē, quā
 ponimus: at potius affirmat, eò quod
 subdimus, Cum retentione suæ formæ

potentialis: quæ non differt ab actuali, nisi per occultationem, id est, per accidens. Quicquid enim occultatur naturaliter, vel de sua manifesta forma transformatur, naturam suæ formæ non transformatur, sed in aliam redivivam commutat. Non sic de grano, quod in loliū transit: hoc non immutatur solùm, sed etiã transformatur. Est enim aliud transformari, & transformari naturaliter: nam omne quod transformatur, in sua specie non remanet: quia species à forma deducitur, sicuti granum & loliū diversarum sunt specierum. At granum & seges, licet sub mutatis formis existant, non sunt propterea diversarum specierum, sed unius & eiusdem: quod postea patet ex productione grani similis per spicam. Iterum: Occultum & manifestum hîc in diffinitione substantiã non differunt, sed accidente solùm: quia de vna & eadem successivis temporibus apparente, intelliguntur. At granum in loliū transformatum, non retinet propriam substantiam, sed aliam recipit

pit ante influxum: ergo non cadit ista corruptio sub nostram diffinitionem philosophicam; sed potius sub corruptionem, quę naturę destructio dici potest, vt est peccati munus. Non debent igitur huiusmodi generationum defectus ascribi naturę, sicuti solent ineptè nimium aliqui, naturę peccatum appellare: sed indispositę, vel defectuose materię, minüs aptę, quàm influxum verę suę formę patiatur induere. Nam secundum dispositionem materię (quam aliqui Meritum vocant) agit forma. Quod supra de grano dictum est, de ceteris vegetabilibus intelligi potest. Nō est animantium & mineralium corruptio diuersa, nisi per accidēs. At quia corruptionem generatio subsequitur, ad eam accelerandum est: cui reliquorum duorum generum etiã corruptionem includemus.

C ij. Dena-

*De naturali generatione,**Cap. I I.*

EX occultatione manifesti prædicta, sequitur generatio, quæ manifestatio dicitur occulti. Sicuti granum, quod erat manifestum, occultatur per corruptionem, & inde stipula, vel spica manifestat per generationem, quæ prius occultabatur sub forma grani: sequitur inde seminis productio, quæ fit in propagationem: at ista secunda generatio, quam propriè multiplicationem esse dicimus, non ita citò corruptionem sequitur, sed successiuè. Rerum omnium speciales corruptiones atq; generationes fieri non possunt, nisi per generales quasdam eas omnes præcedentes elementorum corruptiones & generationes. Est enim elementorum corruptio, naturalis eorūdem adinvicem permixtio, vel transmutatio: quæ etiam alio modo non fit, quàm occultatione formæ unius elementi sub alterius prædomi-

dominantis forma. Generatio quidem eorum, est occultantis & occultæ iam elementorum formarum, solutione cōgelationeque suis, manifestatio: verbi gratia, in aërem aquæ per naturæ magisterium solutæ forma, sub aëris forma per corruptionē, hoc est, resolutionem, occultatur, & manifestatione generatur aër, qui prius in aqua fuit occultus. Postquam aliquandiu sub aëreque nubis forma latuerit aqua, nubis resolutione facta, rursus emergit ac manifestatur eiusdem aquæ forma per generationem, id est, occultati manifestationem: quæ generatio duplex fuit, scilicet nubis & aquæ: nam ex aqua generatus est aër, & ex aere rursus aqua generata fuit. Hoc artificium naturæ specialius in sequentibus demonstrabitur. Nunc ad animantium generationem veniamus. Illa quidem, ut vegetabilia, semine propagantur, quod ex abundantati nutrimento producitur: sicuti semen humanum in propriam terram

ram satum & sibi convenientem, corrūpitur, vel transmutatur in embryonem, qui postmodum in sua debita membra formatur ad vitæ receptionem, & generatur alius homo similis illi, à quo semen decisum est: mas, vel foemina, secundum seminum dispositionem, vel prædominationem. Itaq; sexu, sensuq; solum differt hominum & reliquorum animantiū generatio à vegetabiliū generatione. Sed mineralium & metallorum generatio longè diuersa est: nam eorum foetus, patris, aut matris, vt præcedentium, similitudinem non referūt, neq; formam. Scimus enim ex terra & aqua parentibus, aut remotissimis principijs, generari metalla. Subtilissima quidem aquæ substantia, terræ visceribus, & cauernis inclusa spiraculum nō habentibus, igne subteraneo decoquitur, & per subtilem resolutionem in vapores continuos ascendentes & descendentes, transmutatur. Et quia non habent exitum, hoc naturæ magisterio per multos annos cōtinuato, fit, vt maxima

xima huiusmodi quãtitas aquæ restrin-
 gatur in minimam quantitatem: inde
 fit, vt ita ponderosum evadat argen-
 tum viuum, alterum, & foemineum se-
 men metallicum. Ex altera parte sub-
 terreanus idem ignis terræ subtilio-
 rem substantiam adurit, ac longo
 temporis successu in sulphur naturæ,
 liquidissimum, ac fluens reducit: etiam
 alterum, & virile semen metallicum.
 Hoc si fortè lapideas cavernas ob sui
 subtilitatem igneam penetrauerit, cum
 argento viuo miscetur, & ex his duo-
 bus seminibus in matrice terræ clusis,
 per eorum corruptionem & transmu-
 tationẽ generatur metallum, patri ma-
 tricq; foetus haud similis: at multò diffe-
 rens, vt videtur. Quapropter semen ex
 se non producant naturaliter in suarũ
 specierum propagationem, vt alia duo
 genera: sed ex primis, & remotissimis
 principijs iterum excitatur aliud semẽ.
 Si tandem de medijs mineralibus ali-
 quid in medium adferre licet: producũ-
 tur ex terra & aqua prius, quàm in sul-
 phur

phur & argentum viuum transmuten-
tur: nam interea multa generantur, vt
salia, chalcantum, & alumina diuersa-
rum specierum: quę quidem omnia tē-
dunt ad metalli generationem, aut la-
pidum, quos pretiosos vocant: quorū
etiam hac in parte meminisse decet: nā
& isti constant ex vaporibus metalli-
cis: quod ars per experientiam philo-
sophos naturales docuit, scilicet ex me-
tallorum solutorum depuratis liquori-
bus adinvicem proportione mixtis, la-
pides pretiosos arte generari posse,
perquam similes illis, qui per natu-
ram generantur. Isti quidem ex aquę
mineralis purissima substantia, quę
in vaporem subtilissimum resoluta, diu
satis sub cęlestium virtutum obedi-
tia fuerit, constant, vt mineralia: verū
si ad hanc substantiam sulphur accesserit
lapideum, aqueam huiusmodi sub-
stantiam in lapides congelabit, istius,
vel alterius coloris, vel virtutis: talisq;
resplendentię, qualis ambarum par-
tium componentium puritas, vel im-
puritas

puritas fuerit. Ignobiliorum verò lapidum & obscuriorum generatio non est à prædictis diuersa, nisi propter diuersam & impuriorem proximorum suorum principiorum substantiã. Nũc de artificiali magisterio corruptionis & generationis dicamus.

De artificiali corruptione,

Cap. III.

Naturalẽ imitatur artificialis corruptio, per id, quod compositorum à natura corporum formam separatione partium occultat. Verũ quia non potest manualis artifex naturam in suis imitari principiis: hoc est, quia nõ potest elementa simplicia, sicvti natura, tractare: cogitur ea venari principia, quæ natura sub compositione corporum occultauit. Quæ in re discrepat ab artificio naturæ tantũ in sua corruptione, quòd in-

dixi-

diuidua retrahit ad ſuum genus, illa genera dilatat per ſuas ſpecies in indiuidua. Dicit enim artificialis corruptio, partium componentium a ſuo toto ſeparatio: quam artifex duplici cauſa facit: priorem expoſuimus: poſteriore audite. Non operatur natura per ſubtiliationem & mundificationē in omnibus ſuis principijs inferioribus: at ſimpliciter vtit illis, vt illa præparata ſunt, ad formæ receptionem: aliàs ex omni metallo faceret aurum. Et in eo ſuperat manualis artifex opificiū naturæ, quòd partes a toto per ſuum artificioſum ſeparatas, in ſummam ſubtilitatem, quantum fieri poteſt, redigit. Subtiliſſimum proſectò fuit manualis artificis ingenium, dum ſub ætheriſ ſuis corporibus latentes formas atq; cæleſtes, ab omnibus elementaribus & craſſis corporibus liberat & ſeparatas, extrahere poſſe, firmiter ſibi perſtraſum habuit: fecit, & experimento comprobauit. Non enim poſſunt virtutes, formæq; cæleſtes haberi ſimplices ab artificibus, cum nec
in

in celo sine suis æthereis corporibus existant; sed illis indigent, tanquam retinaculo, vehiculoq; sic etiam elementa simplicia non persistunt, nisi in corporibus formisq; cælestibus. Inferiora quidem ita mixta sunt, vt in quouis quodlibet actu sit ac potetia, quæ causa permutationis est ad invicem.

De artificiali generatione,

Cap. IIII.

NON secus ac ipsa natura corruptionis occultatione manifestat id, quod prius occultum erat in manifesto: manualis artifex occultatione compositi manifestat id, quod sub eius compositione delitescerat. Compositum enim in ea raturam resoluitur, ex quibus compositum est. At omnè corpus ex elementis constat. Quapropter in elementa resolui necessum est. Quatuor tamen sunt elementa quibusvis nota. Verum quicunq; manuali corruptione corpora

pora solvunt, tres partes duntaxat inveniunt, scilicet aquam, oleum & terram. Vbi ergo est quartum elementum? Responsio facilior est, quam vt describi debeat. Natura quatuor elementa composita per corruptionem & mixtionem eorum adinvicem, cum simplicibus elementis iungit in generationem omnium. Inde sequitur, omnibus corporibus inesse cum compositis etiam elementa simplicia: quod dubium non est. Sed quia natura tria tantum elementa composita nostris obnoxia sensibus esse voluit, vt ignem in centro terre, tactui: terram huic, & visui: quibus & aquam: noluit etiam, vt arte plura sensibus essent perceptibilia. Aërem autem alijs non permixtū elementis, quis vidit vnquam? aut tetigit perceptibiliter, aliōve sensu quopiam percepit? Nonne sufficit, quod ars naturam imitetur? Propterea non deperit aër arti, non magis, quam naturæ: nam semper aquæ, & igni, qui est in oleo, permixtus est. De quo latius disputabitur, cum artem appro-

approbare destillatoriam oportebit in sequentibus. Simplicia corporibus inesse compositis elementa qui negaverit, primam rerum generationem omnium etiam hoc ipso negabit: quia non magis potest materia sine forma, quam sine viro fœmina, vnquam generare. Hoc est igitur naturalium philosophorum studium potissimum, vt illa cum cœlestibus virtutibus, quæ sub ipsis latent, habeant, ac de crassioribus elementis inferioribus, tanquam à carceribus teterrimis eruant in vsum rei medicæ, vel vitæ sanæ conseruationis. Hæc sunt, quæ de corruptionibus & generationibus, arte, vel naturâ factis, impræsentiarum dicere proposueram.

THEO-

CHYMIST. ARTIS
THEORICÆ CHYMI-

stici Artificij naturæ tra-
ctatus III.

*De arboribus: vna infirmitatis, &
Sanitatis altera,*

P R A E F A T I O.

FRustra certè corruptionem & ge-
nerationem arte factas, ad imitatio-
nem industriosæ naturæ scripsissem, ni-
si postmodùm, quid inde sequeretur v-
tilitatis, adderem. Antiqui Philosophi,
sibi nedum, sed sui temporis coætaneis
viuentes ac posteris, artem hanc Her-
culeo labore partam, hominibus non
inviderunt: imo potiùs liberalissimè
communicârunt, sicvti plurimis eorum
in lucem editis monumentis apparet.
Illi verò, qui propter ingenij sui rudita-
tem, aut ignauiam intelligere prima fa-
cie nō potuerūt, viliter & abiectō quo-
dam animo, præter omne viri studio-
sum

sum officium, indignè vilipendere cœperunt, quod omni laude præ cæteris omnibus studijs ac laboribus dignum erat. Quid mirum? cùm videamus hac ætate ferrea virtutes ferè omnibus abiectas, earumq; locū omne, quod frivolum est ac ociosum, occupare. Quid inde? Margaritam hanc propter obtusos, obscuriq; homines ingenij sepeliãt: aliõsq; probos & ingenio præstantissimos ea priuabo viros? Absit. Stylo potius humilimo, quibusvis etiam familiarissimo, rem omnẽ aperiã, nequid malignis calumniarum sit reliquũ. Videamus tandem, quid adhuc nutriant veneni, quod in hanc artem evomant. Adeste, qui Musas æquo, non ficto, colitis animo: & his, quæ vobis præparata sunt, fruamini. Contra vos, qui spernitis ea, quæ colenda sunt, & aspernãda colitis, fugite procul hinc. Bætæ sunt hæc labijs insuetæ vestris: carduos, ite, pascite vestros.

De arbore Infirmiſſimæ,

Cap. I.

Quatuor in cælo Planetis imperfe-
ctioribus quatuor in corpore no-
ſtro correspondent elementa: videlicet
Saturno, Mercurio, Veneri & Marti,
Terra, Aqua, Aer & Ignis: ex quibus
conflatum eſt. Inde fit, vt corpus
hoc infirmum eſſe dicatur propter par-
tium imperfectionem. Plantabimus
igitur ex his arborem, cuius radicem
aſcribemus ipſi Saturno: per quam
varius ille Mercurius, & Venus trun-
cum & ramos aſcendentes, folia, flo-
resq; Marti præbent fructus inde feren-
ti. Occurrit hæc maximum inter anti-
quos & recentiores Medicos diſsi-
dium: hoc ponere viſum eſt: non, quòd
cõtra quemquam ſcribere cupiam, ſed
vt videant recentiores opinionem an-
tiquorum: illam exactè ſatis examinēt,
ac omni ex parte viſitent, ſi quid inve-
niant authoritatis ex luce nature, quod
eam

eam labefactare queat, ac Hermetem Trismegistum & suos, Hippocratis reddere discipulos. Sin minus Hippocrates, & sui, fiant Hermetis discipuli: non est, quòd partium altervtra suos scriptores adferat: alias, vt antea, lis indecisa perpetuò manebit. Solam authoricem statuunt Medicinæ iudicemq; Naturam: cuius etiam autoritatibus ex eius luce deductis, inter se pugnent. Aggrediar interim opiniones, quantum in me fuerit, describere, tam vnus, quam alterius partis. Recentiorum est omnium sententia Medicorum, quatuor in humano corpore humores existere, quos atram, flauamq; bilem, sanguinem & pituitam vocant: ex quibus corpus suum physicum constituunt: hac scilicet adducti ratione, quòd humano sanguini de vena, vel alio loco tracto, videant aquã supernatare, quã pituitam vocant: huic etiam aliquid flauí mixturæ atriq; colorũ: ex his manifestis quatuor elemēta, quib. humanũ corpus cõstat, esse iudicāt. Nil mirum, q̄ cum ipsi ma-

nifestam solùm sectati naturā, occulte penitus ignari sint, nō aliās de rebus iudicare possunt, quā superficialiter. Verūm non ita se res habet in occultioribus, vt infra patebit. Non egrē ferent, si quidpiam adducamus, non liuoris in ipsos, at charitatis potiūs causa: vice versa nos gratissimo feremus animo, quicquid in ædificationem artis Medicę contra nos etiam attulerint, vt supra diximus. Nōne vident corpus & sanguinē, esse duo diuersa corpora: prius videlicet, quod alitur, & ex semine productum est: alterum, quod alit, ex potu ciboq; proueniens externis? Iudicium igitur eorum est in alente & externo corpore: non in eo, quod subiectum est accidentium peccantium. Et ita cibis & potibus in sanguinē & excrementa sua transmutatis medebuntur, non indisposito corpori naturali, sed accidentali cuidam & excrementali. Si dixerint, nullam esse differentiam inter sperma & sanguinem, eò quòd affirmabunt ex sanguine superfluo productum

ductum hoc esse: respondebitur, quòd non ex sanguine, qui adhuc in venis, aut alio quovis loco hæret, est sperma: sed ex sanguine iam in alimentum transformato: quod amplius non est sanguis, sed alimentum ad membra nutriendum: ex cuius nutrimenti superfluo generatur. Rursus contra, Sanguis purissimus, & à reliquis tribus humoribus, quos vocant, repurgatissimus, quatuor in se continet elementa, puriora & sinceriora, quàm illa sunt, quæ in sanguine fore videntur: quod arte Chymistica demonstratur evidentissimè. Non indiget ergo natura vilioribus in alimentum sui corporis, cum pretiosiora possideat. Iterum contra: Nullam facit natura separationem, præter quàm ad ejectionem superflui, necessarijque retentionem. Cum igitur ipsa partes à Medicis recentioribus assumptas separet à sanguine retento per ipsam, in reiectionem id facit. Probatur ex eo, quòd natura per separationem non generat: sed per commixtionem, quam in sanguine

D iij puro

puro facit per minima. Per separationē
autem corrumpit ad mundificationem
& subtiliationem, sicut infra dicetur, &
ex artificio naturæ docebitur. Si quæ
sint, quibus hæc refelli queant, manife-
stis naturæ testimonijs adducantur cū
aliqua modestia: non, vt consuetum
est, clamoribus & calumnijs in veritatē
naturæq; lucem invehendo. Humani-
ter accipiemus, & hilari prorsus animo
respondebimus: non verbis tantum,
sed ad oculum demonstratis operatio-
nibus ex ipsius naturæ luce deductis,
si fuerit opus: vt lis coram quovis iudi-
ce, non partiali tamen, decidatur. Inte-
rim vt alijs etiam liberum sit nostro cor-
pori physico, quoties volent, oppone-
re se, quod & quale sit illud, non ex nu-
da superficie, sed ex tribus dimensi-
onibus, quibus omnia corpora constant,
explicabimus: vt manifestiora minus
apparentibus opposita, iudicari vale-
ant. Ingenuè fatemur, humana corpo-
ra quatuor elementis esse naturaliter
composita: verum quia tria tantum
sunt ea, quæ sub sensus nostros cadunt,
scili-

scilicet terra, aqua & ignis (vt supra dictū est) his etiam contenti sumus: nā insensibilia nō curat medicus. Quartum elementū, aer scilicet, nō est per se, nec in subiecto perceptibilis. In vento & in nube nō sentitur aer: sed aqua, que per transmutationē est aerī permixta. Non ita de igne: quoniā nō solū eius subiectū, vt lignū, sed ignis ipse ardens manibus tangitur: & in oleis causticis non solū oleū, sed ignis ipse causticus existēs in oleo, lingua percipit. Quapropter Medici omniū antiquissimi, iudicārūt, illa tria, que diximus elemēta, Medicinam cōcernere. Nec huic opinioni suæ voluerūt assentire magis, q̄ ex luce naturæ per experientiam comprobaretur. Quo factum est, vt alium dictę naturæ tentārint in omnibus introspicere. Nihil aliud ibidem invenire potuerunt vnquam, nisi tria, quæ dicta sunt. Aerē simplicē, aut cōpositū, ab alijs nullo segregare potuerūt artificio: sed semper aquæ didicerunt, vel igni, sub oleo permixtū esse: qđ liquebit infrā latiūs. Arborē igit plantārūt infirmitatis, cu-

ius Saturnia radix, & oēs partes arboris eiusdē solidiores existūt: succi oēs, qui p̄ ipsā radicē assurgūt in truncū, ramos, frondes, flores, & fructus, Mercuriales: at calor & ignis, qui succos huiusmodi sugens à radice trahit, Martialis: Venerem ipsam aeris loco sub Mercurij pinguiori liquore, qui Martem libenter in olei forma sequitur, concludentes. Nā vnicum dicunt esse liquorem in rerum natura, non plures: quod sic probant: Natura quatuor elementis tantūm vtitur pro materia suæ compositionis, inter quæ non est, nisi vnicus liquor, qui est aqua: sequitur, & in compositis nō esse plures vno. Interim ad arborem redeamus. Ab istis tribus, quæ dicta sunt, morbos omnes in suum corpus physicum, quod spermatis esse dixerūt ac alimentis, confirmantes imprimi, tria tantūm esse morborum genera generalissima docuerunt constantissimè: cuiuslibet etiam generi suas species assignarunt. Sicut radix in terra, necnon rami supra terram, in varias extremitates dilatan-

latantur: ita etiam Saturnus physicus et infirmus, varios suos morbos in humani corporis terram, id est, in omnes solidiores eius partes, imprimit. Mercurius etiam infirmus, per truncum & ramos omnes in humanū liquorem suos morbos infundit. Et malè sanus Mars etiam physicus, ignem humanum varijs flammis accendit. Hoc opus, hic labor est Medici, cuius horum generum suas peculiare assignare species: ut vice versa queat arbor hæc infirmitatis, in sanitatis arborem transmutari. Sed ne cuiusquam videatur absurdum, quòd Planetas in artis nostræ tractatione sumpserimus: dicendum erit ulterius, qua ratione id factum sit. Sūt enim Saturnus, Mercurius, Venus atq; Mars, propter suos nunc malos, modo bonos aspectus, quos indies corporibus nostris infundunt, ambigui: quapropter contrarias passionum facultates imprimunt: utpote Saturnus infœlix, ignaviam, pigritiam, socordiam & graues ac Saturnios morbos imprimit: Mer-

D v curius

curius astutiam, nequitiam, circumventiones, furta, & Mercuriales morbos: Venus concupiscentiã, corporũ turpẽ societate, & Venereos morbos: Mars aut latrocinia, iugulationes, seditiones, homicidia, Martialẽsq; morbos. Contra bonas etiam imprimunt fortunati, quib. resistere malis, animo quidẽ possumus: vt Saturnus fortunatus, quem vocant, bonam imaginationem & speculationem, ob studij gradum, quem obtinet, nobis administrat: per quas ad Mercurium pervenimus, qui perceptionem, & veri iustiq; discrimen a falso, cognitionis gradu suo tradit: Venus autem quia gradui præest amoris, pudicitia, castiq; dilectionem, & amoris honesti nobis imaginẽ ob oculos depingit: Mars fortunatus vigilantia ad resistendũ tẽtationib. addit: non, quod absolute faciant id, quod solius est Dei: sed mediate, sic disponente natura caelesti, cui Deus hanc potestatem dedit. Corporale remedium arte nostra quĩ sit adhibendum, audietis inferiũs.

De sanitatis arbore,

Cap. I I.

Symma cum reverentia triadem in
Svinitate coluerunt antiquissimi phi
losophi: tam illi, qui Christum ignorâ
runt, quodâ instinctu divino nimirum
illis eminens apparente: q̄ illi, qui comi
nus illuminati, Christum sunt amplexi.
Nā ea, quam in Divinitate summo de
core colimus ac fatemur, trinitas in o
mnib. que à summo D.O.M. creata sūt,
illis, qui secreta nature perquirunt abdi
tissima, sui specimē atq; figuram offert:
quod in Practica nostrę Physices aper
tissimis docebitur exemplis. In corpo
re primū humano tria sunt, que requi
runt ad eius sanitatē cōservandā: ytpo
te Sol, Iupiter, et Luna physica. Plantē
ex his igitur sanitatis arbor, cuius radix
& solidæ partes Iupiter existat, per cu
ius truncum & ramos Lunaris liquor
ad Solem ascendat: non aliās, quā in
humano corpore quatuor Planetas
existere

existere diximus. Perfectiores atq; tem-
 peratiores, etiam tres, quos in arbore
 sanitatis ponimus, pulcherrimo quidē
 ordine iubilant, animumq; referunt in
 corpore: sicut illa quatuor ad corpus
 applicantur & ad animum. Hinc fit, vt
 antiqui philosophi rem ipsam intelligē-
 tes, cū alicui vellent amico felicitatē
 imprecari, ternam atq; quaternam illis
 beatitudinem optabant: hoc est, animi
 corporisq; sanitatem: quōd aliās Mens
 sana dicitur in corpore sano. Verūm
 ne hęc antiquissima, pulcherrimaq; sen-
 tentia prætereat indecisa, Mentis prius
 sanitatem exponemus, deinceps cor-
 poris. Tribus facultatibus pollens, vt
 pote Ratione, quę Solis est: Intellectu,
 qui Lunæ: Memoria, quę Iouia facul-
 tas existit, mens nostra sanitatem adi-
 piscitur: quorum etiam physicorum
 Planetarum tres gradus esse dicuntur
 ad summam illam adeptionem: videli-
 cet Iouis virtus, Lunæ potentia, Solisq;
 miraculum, quos præterire nemini li-
 cet. Ad corporis sanitatem veniamus.
 Dixe,

Dixerunt hominum doctissimi, rerum naturalium experti, Solem generare Solem: & amplius, omnium patrem esse, Lunamque matrem: Terram nutricem, & Aerem ventrem, uti videre licet ex scriptis Mercurij Trismegisti. Quid per Solem, per Lunam, Terram, & Ventum, aut Aerem intelligat Hermes, diligenter inquirendum est. Certius esse nihil potest, Solem illum, qui viginti-quatuor horarum spacio totum orbem circuit, rebus omnibus à natura productis vitam influere naturalem. Ergo Sol est in illis omnibus potentia & virtute per vitam. Deinceps ut Sol idem influxus suos ad inferiora mittit per Lunam, quæ vigintiocto dierum spacio semel cum dicto suo Sole cælesti modo coit, circumque suum perficit: non aliàs ignis ille solaris vitalisque rerum animales virtutes, quas à vero Sole recipit, in omnia sui corporis membra per suam Lunam, id est, aquam, vel (ut aperitiùs loquar) per suum liquorem, quem supra diximus ignis esse nutrimentum, infun-

infundit. Tandem per ventum aerem intelligit: hic autem (vt supra tetigimus) medium tenet inter ignem & aquam: eoque sine vita persistere non potest, non magis, quam extrema sine medio. Per terram vbera naturæ nobis indicat, per quæ lac illud, quod audiistis, foetus omnis in alimentum & suæ vitæ sustentationem fugit. Ecce frater, quod antiqui tot ænigmatibus velârunt, innumerisque voluminibus prosa, carmineque cecinerunt occultissime, breuibus, apertissimisque verbis in tui gratiam reuelatum munus offero: nec à te cupio, quod retribuas aliud, præter quam in posterum artem hanc non vituperes, neque detractes amplius: at potius toto conatu diligas amesque: nec secus, ac ipsum te, colas, & vsuram inde colliges: quam vt affecutus fueris, Deo gratias immortales agas, & in vsum dilectionemque proximi tui, quicquid ex ea collegeris, eroges. Quod si feceris, labores tuos benedicet D. O. M, animabusque professores artis huius ad maiora

iora tibi probisque viris detegendum,
quæ latuerunt hactenus. Interim ag-
grediar:

*Solis & Luna vestrorum, ô vos, qui sa-
nam vitam cupitis, curam agere decet
per Iouis temperiem.*

Superiùs abundè satis dictum est, quid
Sol sit in homine, quid Luna. Quid
autem sit Iupiter in arte nostra, satis e-
tiam constat ex præcedentibus. Ve-
rùm ne cuiquam lectorum ob segni-
tatem defecisse dicar, latius explicabo.
Temperamentum cibi potùsq; tem-
peratorum, plurimum potest ad sanæ
vitæ conseruationem: quod omnibus
notum est. At in vno solo tempera-
mentum non fit, nec etiam proportio.
Considerandum est igitur, ad minus
duo fore debere, quæ temperiem ad-
mittant. Quaproter in Ioue nostro
duas esse qualitates dicimus, vtpo-
te calidum & humidum radicalia, vel
naturalia: quæ sic æquari debent,
vt librata bilancem ad angulos rectos
suspens-

suspensam habeant : aliàs sana vita subsequi non poterit. Proportionem hanc qui seruauerit, ad vltimum vsq; vitæ terminum sanus poterit viuere. Diuersas rationes huius tēperamenti scripserunt aliqui, scilicet Galenus de tuenda sanitate, Marsilius Ficinus etiam de triplici vita, nec non aliij quàm plures doctissimi viri Medici, quorum scripta legi poterunt. Omnes in eo cōueniūt, vt louem sibi tam in cibis & potibus tēperatis, quàm in alijs vitæ motibus cōciliēt. Supervacaneū foret, ea, quæ iā ab alijs amplissimè sunt edita, recensere: verum hoc addam, ingentem fore laborem, tam in cibis & potu, quàm in reliquis actibus, louem semper obseruare. Quòd si fortè per excessum, vel defectum alterius partis inæquat a reddatur proportio, quia non est humanum cognoscere posse naturæ proportionem æqualiter : non suaderem, vt quis per supplementum defectus, aut deductionem excessus, vt solitum est hac tēpestate, procederet : sed potiùs hoc muneris

neris & officij nature committeret: verbi gratia, si quis ob excessum cibi, vel potus, oppilationem stomachi pateretur, ignisq; naturalis vires digestiuas debilitasset, consulerem prius à potu cibòq; tãtis per vt abstineret, donec alios appeteret ipsamet natura: si forte hoc tardiùs æquo fieret, paucis admodum ad sustentationem ignis vitalis uteretur: & his potissimùm, quæ temperamento Iouem referunt: intestinorum tamen obstructionem clistere tutè laxare poterit. Si quis verò per nimium exercitium, aut aliàs, vitalem ignem accendisset, e contra suaderem, vt facta quiete quadam ederet ac biberet moderatè quidem ea, quæ Iouiam haberent naturam, ne propter alimenti defectum ignis, qui natura est edax, radicale suum humidum absumat. Has binas methodos obseruatione facilimas qui secutus fuerit, sanitatem facile tuebitur absque stomachali medicamento. Verùm Philosophico more dictarum partium excedentium, vel deficientium, vtpote

Martis, Mercurij, vel Saturni, quælibet separatim, vel simul, per transmutationis modum, & nō per supplementum, aut detractionem, emendari possunt. Nam Philosophica medicamenta non agunt per quantitatem, sed per qualitatem. Quapropter si defecerit Solaris virtus, & in Martialem imperfectionem lapsa fuerit, per Solarem ex altero corpore tractam, est restauranda: sympathia quidem, non antipathia, quia natura naturam appetit, & in sui similem transmutari plurimum gaudet. Quæ de sanitate, vel infirmitate, hucusque Theoricè dicta sunt, per ea, quæ sequuntur in Praxi, clariùs elucidabuntur.

Theoricæ Physicæ huius

conclusio.

Studioforum ingenium peculiariter præ cæteris hoc habet, ut quicquid virtutum assequitur, arte, vel ingenio:

genio: sibi soli non, at quorumvis vsui commodôque velit esse proprium. Ipse quidem, nescio, qua vena ductus, id vel minimum, quod summo studio, labore, ac temporis & ætatis iactura peri, subticere nō possum, nec amplius enigmatib. obtegere: cūm id arti huic innumeros inimicos peperisse videā. Quapropter ea, quæ superius hac Theorica nostra verbis apertissimis proposui, nunc in sequentibus per Practicam ei correspondentem, clarioribus & manualibus ad oculum demonstratis operationibus elucidare conabor. Adeste, qui Naturæ secreta cupitis introspicere: vos quoque detractores, & inimici naturæ, quot quot aliàs nobis obtrectare soliti, veritati manifestæ hucusq; restitistis. Taliæ sunt, quæ vobis vltro citroq; liberaliter offeruntur. Quicumq; grato receperint animo, fructum & alijs ferent ex suo labore: qui verò non, adferant, quibus hæc improbare valeant, papyroq; publicent, vt possimus illis & manife-

stò respondere. Non est, quod suo more solito, post tergus, nostro, vel artis honori detrahant. Aut taceant, aut improbent, vel edant meliora. Stultè quidem agunt, dum veritatem suppressere conati, videant ipsam abundantiùs in lucem emergere: dumq; profectorem vnum huius artis persequuntur, alios decem exurgere sunt experti, qui causam eius acriter defendendam suscipiant. Valeant isti, quod possint: meam intentionem non retardabunt, studiosis quin prosim ex animo. Proximam igitur Physices ad imitationem artificij naturæ, feliciter incipiam.

CHY-

CHYMISTICI ARTIFL

cy naturæ Practicæ,

PROLOGUS.

VM Hoc nostrum artificium dicam imitari naturam: æquum est, ut probabilibus argumentis roboretur, non propriè nostram, sed naturæ practicam fore, quam nos æmulamur. Hinc fit etiam, ut in titulis naturæ Practicam nō nobis ascribam. Certum est, ignem in centro terræ centrum habentem, sic disponente natura, sursum aquam, & cū ea terræ subtiliorem substantiam & ignis, per ventum, vel aerem in nubem agere: teste Mercurio Trismegisto, dicente: *Portavit eū ventus in ventre suo:* hoc est, semen inferiorum elementorū omnium Aer sustulit in cælum: quod Hermes postea subdit, *Ascendit à Terra in cælum.* Postquam aliquandiu hæserit in illa nubis subtilitate, virtutibusq;

E in cæle-

celestibus imprægnatum, & semini mascululo iunctum fuerit, nubis resolutione per calorem deficientem, in aqueum graue corpus vnâ cum substantia reliquorum elementorum descendere cogitur interrâ: hoc est, ad inferiora: quod Hermes inquit: *Et iterum à Calo descendit in Terram: & sic recipit vim superiorum & inferiorum:* intellige, prolem vtriusq; parētis. Ibi satis clarè docet Hermetes, generationem primam ipsius naturæ fieri inter superiora & inferiora, quæ fuerunt ex vno & eodem corpore diuisa per summum artificem, vt generare possent: quia nihil generare potest in seipso, sed in alio, quod ex sui natura sit. Non aliàs in artificio nostro: Nos corpora quævis ex elementis naturaliter composita, recondimus in botiam, vel cucurbitam vitream, quæ terreni globi nobis vicem refert: super quam galeam rostratam ponimus, quæ cælum representat: deinceps ignem exterius agentem sub centro cucurbitæ succendimus, quo resoluitur huiusmo-

huiusmodi corporis Mercurius, id est, aqua, in ventū, hoc est, in aerem, per quē in cælum attollitur: & ibidem existēs aliquantisper, cum suis, quas à cælo virtutes habuit in sui compositione, suis consortibus per minima commiscetur: tandem resolvitur idem aer in aquam, & per canalem, siue rostrum, descendit in terram, hoc est, in vas submissum & recipiēs. Ex hac operatione prima nos Mercurium extraximus. Talis est etiā ipsius Martis extractio, nisi quòd acriori fit igne, per quem ascendit cum sua Venere Mercuriali, scilicet oleo, cui permiscetur: ac eodē modo, quo prior Mercurius, in cælū exaltatus iste posterior, & cum reliquis per minima (sicut dictum est) mixtus, postea resolvitur, & in terram descendit, ac centrum, nēpe quòd grauisiā sit factus, redire petit. Saturnus autē in fundo cucurbite remanet adustus & niger. Hoc nostro magisterio plantauimus arborē infirmitatis practice, vel artificialiter, ad naturalis practice imitationē. Sed vt meliùs in-

telligat, quid Hermes velit per hæc verba, scilicet *Portauit eum ventus in ventre suo: & Ascendit à Terra in Cælum, & iterum descendit in Terram*: reassumenda est eius declaratio. Natura per circulationis motum ascensus & descensus continuatum, generationes omnes propagat in finem vsq; seculi. Interrogabit fortassis quispiam, quid nam illud sit, quod ascendit & descendit? Respondebitur: est enim ignis, qui semper & absque intermissione surgit à centro, sursumq; eleuatur ad cælum. At quia natura eius est semper ascendere, descendere nullo modo posset, nisi per artificium naturæ: sine quo per continuum eius ascensum fieret, vt in centro terræ nullus remaneret ignis, nec etiam apud nos: & ita nedum cessaret generatio, sed etiam terræ globus in pulres per aquas et maria solueretur, igne deficiente: cuius calore siccitateq; liquefactio compescitur aquarum humectantium, & his ignis siccitas arce-

tur,

tur, ne terra frietur in puluerem: vt am-
 borum consortio conglutinetur in mas-
 sam. Hac enim de causa natura, sagax ar-
 tífex, disposuit ex diuinæ Mentis ordi-
 ne, quòd ignis ascendens (vti dictū est)
 aquarum grauiora corpora secum per
 subtiliationem in aerem transmútata,
 sursum ferat, tã à superficie terræ, quàm
 à concauitatibus eius. Postmodum hu-
 iusmodi aqua in aerem trãsmútata, sur-
 sumq; lata, cum tam altò pervenerit, vt
 ignis vires subtiliantes debilitentur, eò
 quòd penes concauitatem primæ sphæ-
 ræ cælestis remississimus est, nubis aer
 aqueus iterum in suum graue corpus
 reuertitur, & ignem aeremq; secum e-
 tiam transmútata à sua natura: hoc est, à
 leuitate in grauitatem: et ita per aquarū
 descensum ignis redeat, vnde surrexe-
 rat priùs: & non deficiat, sed vbiq; to-
 tum vniuersum repleat. In eo autem
 quis hesitare posset, quonam pacto va-
 leret ignis in centrum terræ descende-
 re, cum suprã diximus, eius propriam
 esse naturam, vt semper ascendat, etiam

E v aqua

aqua descendens, quæ secum retulit ignem, id minime facere videtur. Bene dictum est, id facere non videtur: nam alia multa fiunt per naturam, quæ manifestè, vel carneis non videmus oculis, sed ex luce naturæ nobis innotescunt: sicuti non videmus ignem aquam secum deferentem in cælum: de quo tamen dubium non est: ita etiam non videmus ignem ad centrum iterum descendentem. Sed hæc est huius descensus ratio vera. Omnes aque propter gravitatem ex sui natura tendunt per meatus in centrum vsque terræ, donec ab igne ibidem residente rursus pellantur ad superiora: sic eò reportant ignem in ventre suo densatum, unde prius cum eis assurrexerat. Tales ascensus atque descensus nocturni diuque fiunt absque intermissione: nec cessabunt, donec omnia cessent, quæ transitura sunt. Hoc tamen hîc prætereundum non est, scilicet aquarum ubi terrarum igne pulsarum aliquando vapores

pores in aliquibus terræ concavitati-
bus recipi, quarum orificia stricta si
fuerint, cum impetu coguntur in ven-
tum erumpere: hinc fit, quod Her-
mes dicat, *Portavit eum ventus*, potius,
quàm aer: quia celerius defertur ignis
per ventum in sua Venere, quàm per
aerem in Mercurio. Sic etiam arte no-
stra Mars noster ignem requirit maio-
rem, quò per ventum ascendat: quàm
noster Mercurius, qui leui surgit in ae-
rem igne motus. Quòd si terræ con-
cavitates nullum habuerint exitum,
vel saltem minùs amplum, quàm vt va-
pores multiplicati, plurimùm exire
commode possint, inde suscitantur
quandoque terræ motus maximi, qui-
bus castra, montes, & vrbes subver-
tuntur. Pariter & in magisterio no-
stro si maiorem suscitauerimus ignem,
per quem nostri vapores magis mul-
tiplicati fuerint, quàm organorum no-
strorù concavitates ferant, rumpunt et
evertunt omnia. Ascensus huiusmodi tā
natu-

naturales, quàm artificiales, accidenta-
liter fiunt: alij quidē absq; rumore, vel
impetu subtiliter, vt sensus nostros o-
mnes lateant: & per hunc ventum ita
remissum, intelligitur aer. Descensus
etiā duplici modo fiunt per naturam,
scilicet occulto, sicuti videmus rorem
descendere sine perceptione, donec in
aliquod subiectum tetigerit: ac mani-
festo, veluti per pluuiam, niuem, gran-
dinem, & cætera. Hoc naturæ magi-
sterio primo generantur tria prima re-
rum omnium genera generalissima, vi-
delicet Saturnus, sub quo comprehen-
duntur omnia mineralia, propter sub-
stantiam terream in eis prædominan-
tem, qualitate quidem, non quantitate:
quía maior est aquæ substantia in me-
tallis, id est, argenti viui: sed terræ, vel
sulphuris substantia licet multò minor
existat, est tamen in eis potentissima, &
eorū generationis efficacissima: Mer-
curius, sub quo sunt omnia vegetabilia
propter eorum liquorē, quem ab vbe-
ribus Saturni sugunt abundantissime:
&

& Mars, sub quo continentur animantia, propter vitalem ignem in animalibus vigentissimum & evidentissimum. Idem & nos artificium imitamur: nam à corpore quovis per separationē, aut formarum suarum occultationem, generamus Saturnum, Mercuriū & Martem nostros, manifestatione trium aliarum formarum. Alterum verò naturæ magisterium est, per quod ipsa vegetabilibus & animantibus animalia nutrit. Sumuntur quidem illa per os animalium vnà cum suis corporibus: quia partes animalium elementares, nutrimentorum elementaribus partibus, & subtiliores subtilioribus, similia quæque sui similibus enutriri debent. Verum sed videamus, quam in stomacho natura separationem facit. Nonne pura separat ibidē ab impuris? crassiora, quæ nullius momenti sunt, per meatus abijcit? subtiliora corpora, quæ virtutum sunt cælestium vehicula, retinet in duplex alimentum? vnum quidem omnium corporis membrorum, alterū vitalis

vitalis ignis nutritium. Nunquid & nos idipsum facimus artificialiter, cum Saturnum nostrum impurum à suo Ioue remouemus per illius abiectiorem, Ioue solo retento? Mercurium à Luna sua, cum separamus abiectum, Luna manente nobis purissima? nec non, quando Martem à suo Sole seruato reijcimus? stomachis nostris artificialibus, & organis ad similitudinem eorum, quibus natura vtitur, ordinatis. Quid adhuc in hanc artem infaniunt inuidi, mordacesq; dum clamitant, eius artifices eam non imitari. Fortassis dissentire dicent, eò quòd natura sua cum suis corporibus administrat corpora: verum isti suorum corpora medicamentorum abijciunt. Quamvis per ea, quæ superius dicta sunt, abvnde satis responsum sit; clariùs & hinc non pigebit respondere. Id idem, quod artifices isti faciunt, operatur ipsa natura. Nam quod isti suis in stomachis vitreis repurgant atque separant: eos id ipsa suis naturalibus organis animalium,

vt po-

utpote stomachis carneis, facere docuit : sed hoc ipso eos arguit, qui sine repurgatione medicamenta solent administrare : nam per id corporibus aegris alimentum potius, quam medicamentum, videntur exhibere : contra semetipsos agentes, qui generalem quandam methodum posuere, scilicet. Omne medicamentum, quod transit in alimentum, cessat esse medicamentum. At naturales artifices contra dicunt, Vitalis ignis temperatum, alimentum eiusdem, & totius corporis esse medicamentum præ cæteris optimum. Docet hoc natura, cum ad sustentationem sui physici corporis utatur corpore subtilissimo tantum, quod saltem possit cælestes retinere corporum in alimentum receptorum virtutes. Nam absque aliquo corpusculo non retinentur : sed fugiunt ad fontem suum, vnde profluxerunt. Si natura sagax id in suis nutrimentis nos doceat, quid in medicamentis, quæ nutrimentis efficaciora subtilioraque debent

debent esse, demonstrat? Res est per se ipsam clarior, quàm vt latius explicetur. Iam satis amplè me probasse puto naturalibus auctoritatibus, artem istam artificium imitari naturæ. Nec est, quòd his diutiùs immoremur, ne librum ex prologo dicamur conscripsisse. Transeamus ad Practices huius ocularem demonstrationem & manua- lem, quæ tribus tractatulis absoluetur: Primus organa quævis ad artem requisita, continebit: Secundus fornaces necessarias duntaxat, non superfluas: Tertius absolutissimū operandi modū, nullis intricatum ambagibus. At prius quænam & qualia sint artis huius organa practicalia, videndum erit. Multum sanè refert, ex qua materia cõpingi debeant, intelligere. Sunt aliqui profes- sores huius artis, qui vel ob auaritiã ex- cõpro, plumbo, vel terra fictili, sibi ta- lia fabricari iubent: sed quantum erro- ris hac in re cõmittant, non satis intelli- gunt. Istorum hominum duplex est er-
ror: vnus, quòd medicamenta simili-
bus

bus preparata vasis, eruginem, aut plumbaginem hominibus intra corpus valde noxiam, sibi contrahunt: alter vero, quod vasa terrea, citra quod sua non carent plumbagine lithargyriosa, qua vitreata sunt, omnem ferme liquorem imbibunt: vnde paruum dispendium evitare putantes, omnia perdunt. Nulla profecto materia his extruendis aptior esse potest, quam vitrea: quia non imbibit, vel absumit liquores, noxaeque nihil tribuit. Verum in multis destillationibus vas ipsum frangi debet ad extrahendas faeces, quibus etiam opus est. Nihilominus quicquid erogatur ad vitra comparanda, suam alias usuram multiplicem reddit. Illa tamen, quibus liquores mundificantur, diutissime sunt nobis usus. Si forte ex cristallo confici possint, omnium erunt aptissima, perfectissimaque. Nonnulli diuites ex argento sibi vasa fabricari iubent ad hanc artem: verum quod opaca sit materia, non potest artifex destillandum inter, videre, vtrum ignis equo fortior, vel remissior fuerit.

● CHYMIST. ARTIS
Nō caret etiam argentum sua virulenta,
quamvis inter cętera, præter aurum,
sit purissimum.

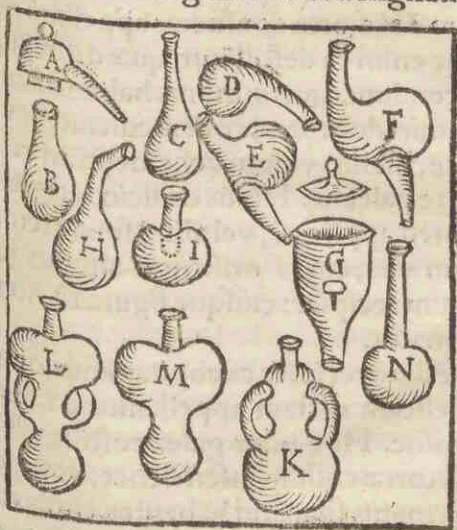
PRAXIS CHYMICÆ
Artificij Naturæ Tractatus I.

De vitreis organis,

Cap. I.

ORgana diuersimodè pro cuiusvis artificis arbitrio fabrefacta sunt. Nos autem illa ponemus tantum, quæ magis necessaria videbuntur. Primò cucurbitam, quam aliqui Bociam, vel Vrinale, vocant, vnà cum galea sua rostrata, meliori forma, qua fieri poterit, ad oculum depingemus. In his tamen conficiendis iubeat artifex, vitriarium galeę rostrum extendere lateraliter, non deorsum, vt solent, inclinando: sed parum admodum descendat, quantum ad excolationem aquæ

quæ suffecerit: cuius rei causam ponimus, Spirituū esse naturam, vt ad sublimia tendant, non ad inferiora: quare facilius lateraliter, quàm in decliue, profiliunt. His organis A. B. designatis,

ea, quæ succo magis abundant, solent destillari: quia liberius ascendunt, & eorū Mercurius facilius, quàm Mars, attollitur.

Ad rostrum galeæ vas recipiens ap-

F ij plica

plicatur, quod lagenæ formam habet, magni, vel parui corporis, pro spirituum vehementia maiori, vel minori: litera C. notatur.

Est & alia figura destillatorij vasis, quod Retorta consuevit appellari: per hoc enim ea destillatur, quæ difficilius ascendunt, succi quæ minus habent. Luto muniri debent ad colli medietatem usque, melius ut igni vehementiori resistere valeant. Huius orificio recipiens potest applicari, vel aliud simile retortum vas, cuius orificium alterius rostrum recipiat: eiusque figura D. litera signatur.

Aliud recipiēs excogitauimus, quod Vesicam rectam appellamus à similitudine. Hoc inter galeæ rostrum, vel Retortæ collum inseri debet, ut vapores maius spacium habentes, citius etiã refrigerio congelentur in liquorem: cuius formam indicat E. litera.

Solet etiam curua fabricari vesica, quæ vasi per descensum stillanti submittitur: F. quoque litera notatur.

De

Descensoriæ destillationis vas, quod ab usu Descensoriũ appellatur, in phiala formam fundo carentis fingitur. Luto muniendum est. Terreum habet cooperculum, orificium intrinsecum, per erupti poculi vitrei perforato leuiter obstruitur: G. figuram indicat.

Phiala curua luto munienda est, ad colli sui medium vsq;: mineralibus oleis destillandis, vt Retortum, vas aptissimum, H. litera notatum.

Sublimatorium vas, instar globi, collum pro media parte prominens, & pro parte reliqua depressum, in suum corpus habet: ac per I. designatum est.

Vasorum circulationis variæ solent extrui formæ, quas inter illæ, quæ Pellicani figuram habent, excellentissimæ putantur. Talia vasa dicuntur Ansata, vel potius Hermetis vasa: ideo quod ab ipso Trismegisto fuerint excogitata: quorum figuram vobis depingimus K. notatam litera.

Sed propter huiusmodi vasis in formatione difficultatem e centum vitria

rijs artificibus vix vnum reperies, qui tale cōficere valeat. Inde fit, vt magno vendatur pretio, nempe quatuor, aut quinque coronatis. Huius vsus est in extractiōe quintæ essentia, perquam utilis & necessarius.

Verūm ego aliud quoddam excogitavi, factu facilius, & æquè vtile, rationibus adductis ex artificij nature fontibus. Istud è conuerso cōstructum est minori corpore inferius, multòq; maiori superius: quia spiritus ascendentes, quò maius habēt spaciū, eò citius meliusq; densantur, & reducuntur in corpus. Etiam corpus inferius terræ globum repræsētat multò minore spherico cæli corpore. Quapropter æquū est, vt superius, quod loco cæli nostri habetur, multò maius existat nostræ terræ corpore: cuius figura per M. litteram designatur.

Potest etiam idem vas ansatum fieri, sicut Hermetis Pellicanus: sed non videmus naturam his indigere canalibus: imo simpliciter per ascensum & descen-

descensum circulationem suam exercere: nisi quis ex nostra sententia, quã superius allegauimus, dixerit, hæc brachia terræ meatus varios representare: per quos ignis in aquæ nostræ ventre densatus, ad suum centrum reportatur. Et sic etiam æquius erit, vt inferius corpus, terra scilicet, minus existat superiore cæli nostri organici corpore: eius L. figuram notat.

Prætereunda non est ratio, cur in superiore parte vasorum huiusmodi, collum in medio depressum sit. Factum est, vt vapores ascendentes per illam acuminatam depressionem circumcercà facilius separentur ad latera, penes quæ calorem ignis à centro rectè latum, minùs percipiunt ob orificij terræ patentiam satis exiguam. Alia ratio est etiam, vt dicti vapores non tam facilè per os vasis obstructum penetrare valeãt, eorum separatione hoc impediente.

Nunc de huiusmodi vasorũ obstru-

ctionibus dicendum est. Nulla mate-
 ria vitro compactior esse potest: qua-
 propter & eo firademus vt obturen-
 tur in hunc modum, qui sequitur: Phia-
 lam rectam accipies (materacium ap-
 pellant) cuius collum, quanto iustius
 poterit, circulatorij vasis orificium in-
 trans, obstruat: eius figura per N. lite-
 ram denotatur. Commissura pulvi-
 bus ex albumine oui farinaq; factis, il-
 linatur. Quibus exiccatis per se, lutum
 optimum obducendum est ad vnus
 digiti lati spissitudinem: hoc etiam sic-
 cetur ex seipso. Siccum cera liquefa-
 cta parumper madefiat, cādentiq; fer-
 ro superducto fiet, vt cera lutum pene-
 tret, ipsum etiam consolidet. Huic ite-
 rum aliud lutum obduci poterit, cera-
 que, sicut prius, consolidari. Necessi-
 tas ob prædictorum vasorum penuriam,
 excucurbita, per galeam cæcam ob-
 struact, circulatorium excogitare fuit
 coacta. Sed non potest illud vas ob-
 strui tam exacte, quin vaporum aliquid
 exhalet: hoc c N. & Y. literis in proxi-
 ma figura annotatum vides.

Alij

Alij, quò meliùs spiritus retinere valeant absq; respiratione, phialis, vel materacijs vtuntur. Nam illa sunt præ cæteris vasis omnibus, ad sigillum Hermetis aptissima: cuius artificium apponere minimè pigebit: quod litera Z. in proxima figura annotauimus.

Duos muros in modum columnarum ad pedem distantium abinvicem eriges sequepedalis altitudinis: super quos concham testaceam, amplam satis, at non profundam, collocabis, in fundi medio foratam, vt phialæ collū trāsiens, emineat: fundum eius ad spissitudinem digiti lati luto munies: prunas ardentes à vitri collo parum distātes in principio, ne frangatur, circumpones: & tandem cū incaluerit vitrum, prunas accensas paulatim approximabis, donec rubeat: interim follibus suffleat alter: vt iam liquefieri cœperit vitrum, eiùsq; collum ruīnam fuerit minatum, forcipibus accipiatur, & collum phialæ torquendo stringatur: & occludetur peroptimè.

90 CHYMIST. ARTIS
P R A X I S C H Y M I S T I C I
artificij Naturæ Tractatus II.

De fornacibus,

P R A E F A T I O.

IN omni tractatione quorumvis ma-
nualium artium requiritur, vt ea-
rum instrumenta prius ei, qui cupit in
illis artifex fieri, cognita sint, antè q̄
aggrediatur. Verùm hac in arte cum
propriũ & theoricũ instrumen-
tum imitans naturam, ignis existat: ni-
hilo minũs fornaces & organa dicun-
tur instrumenta practicalia: quæ, se-
cundum Theoricam, terræ globum &
cauernas, in quibus naturales opera-
tiones fiunt, representant. Prima for-
nax ad hanc artem necessaria, dicitur
Ascensoria: Secunda quidẽ est Descẽ-
soria: Tertia Reverberatoria: Quar-
ta Circulatoria. Plures enim ab artificia-
bus delinearĩ solent, quę magis ad artis
occultationem, & difficultatẽ faciunt,
quã

quàm ad necessitatem. Quatuor tantum, quas ponemus, experti sumus ad medicamentorum præparationem esse necessarias. Et ne per multitudinẽ studiosorum adhuc recentium ingenijs pariatur confusio: quicquid præter necessitatem fuerit in hac arte, vitabimus. Postquam eruditi fuerint auditores lectoresq;, per se poterunt & alias fornaces excogitare, quas voluerint. Hæc ars est facilima, si doctum, id est, Theoricum, & diligentem, hoc est, Practicum, habuerit artificem. Theoricam dat Physices vera cognitio, Practicam operatio manualis tribuit successiuè. Sæpius & sæpissime continget errare discipulũ artis huius in ipso principio. Nec est, quod propterea despondeat animum: sed errorum suorum occasiones annotet summa cum diligentia, quò valeat eos aliàs evitare. Nulla tam facilis ars reperitur, in cuius initio rudem adhuc errare discipulum non contingat. Huius admonitionis ab exordio mentionem facere volui.

Nam

Nam in fabricandis fornacibus & in eligendis organis æquè, ac in igne struendo, summa requiritur industria, quæ sit, quantum esse potest, erroris omnis expers. Quare meliorem omnium in fornacum delineationibus proportionem seruabimus, vt vel orbis oculis vix aberrare valeat, eas imitando.

De fornacis ascensoriæ structura,

Cap. I.

Fornax ascensoria dicitur, quia liquores eius artificio coguntur ascendere: cui figura quadrata maximè conuenit propter antra, vel angulos, in quibus calor diutius asseruatur, quàm in circulari: cuius etiam fabrica talis est: Lateribus optimè coctis quadratum fundamentum pones concauum, vt eius concauitas per singula quaterna latera sit vnus pedis cum quadrante latitudinis: super hoc murum quadratum extrues semipedalis altitudinis, & ab
vno

vno latere tantum ostiolum apertum relinques, per quod cineres in huiusmodi concamerationem inferiorē delabentes eximi queant: mox per transversum ab vno latere ad aliud oppositum, ferrea craticula protendatur: super hanc iterum fabricetur murus, & erigatur, secundum prioris formam, ad pedis vnus altitudinem: ab vno latere, sicut in inferiori concameratione, relinquatur ostiolum, per quod carbonēs immitti queant in ignis constructionem: tandem fabricentur quatuor hamī ferrei, quorum formam infra videre licet, qui bini suspendendi sunt in orificio fornacis ad opposita latera: super hos enim cupellæ terreæ, vel ænea balnea quiescunt: postremo fornacis orificium quadratum ad rotundum os redigas, angulos eius luto, quod subigere docebimus, replendo. Per singulos angulos foramen rotundū facito, per quod pollex intrare possit. Quatuor hæc foramina quatuor epistomia claudant, referentq; pro artificis

tificis arbitrio: his enim augetur ape-
riendo, claudēdo verò minuitur ignis;
cū fuerit opus: istius fornacis delinea-
tio per S. literam consignatur. Cu-

pellarum & Balnearum est facienda
mentio, quibus fornax ista perficitur:
Ex terra fictili fortissima iube per figu-
lum vas tale fingi, quale per O. literam
denotatur. In eius fundo cineres prius
ponendi sunt ad spissitudinem duorū,
aut trium digitorum: super quos vas
vitreum ponatur lutatū, vel non, quod
pro

pro structura vehementis ignis, aut remissi, iudicandum est: circumcirca vas ponendi sunt cineres ad summum usque cupellæ.

Vas æneum per Q. literam notatū, duplex habet cooperculum: vnum per literā P. designatur, quo cum cooperitum fuerit, balneū Mariæ dicitur meritorium, eò quòd vas vitreum sub aquā in ipso mergitur. Alterum per literam R. notatur: quo cum Q. litera signato vas cooperitur, Mariæ balneum vaporosum appellatur: ideo quòd vas in eo contentum & suspensum aquam non tangit, sed vapore solo calefit. Cum opus fuerit, extrahetur cupella cinerū, & balneorum altervtrum imponetur. Notandum est etiam, quòd vesicæ rectæ debent suspendi per rete, ne corpus eius voluatur deorsum: at superius erectum sit, vt pictum videri potest.

Lutum optimū, quod igni resistere valeat absq; fissuris, cōpones ex argilla madefacta modeste prius, cū equino funo

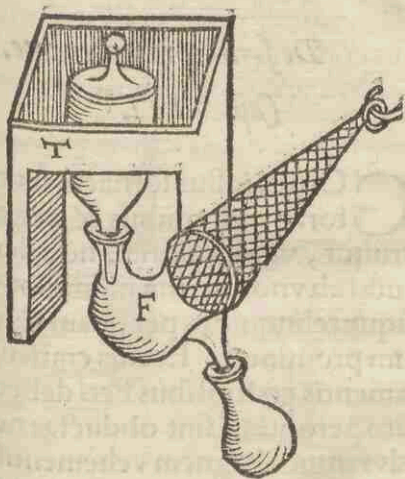
fimo, qui partem eius tertiam comple-
 at, mixta, fustibusque plurimum suba-
 cta, donec sufficere videas. Si fissuras
 ex igne contraxerit, fimi plus addito.
 Verum caue, ne fimi nimium addide-
 ris: nam adustioni foret obnoxium:
 pro pinguedine argillæ proportionē
 serua. Luto simili fornaces tuas ex-
 trues loco cæmenti, vasæque munies:
 nec est, quod aliud quæras lutum sa-
 pientiæ.

De fabrica fornacis descensoria,

Cap. II.

NON alia de causa fornax descen-
 soria nominatur illa, cuius figu-
 ram infra delineabimus, quam propter
 spirituum, id est, vaporum, per eius ope-
 rationem descensum. Struitur super
 duos muros tantum oppositos, & a-
 scendentes ad altitudinem duorum pe-
 dum, distantisque per pedem vnum:
 inter quos liberum & apertum vtrin-
 que

que sit spacium: super hos muros qua-
tuor ferra protendantur ab vno ad al-

terum, duos ab extremitatibus, et alios
duos in medio, distantes ab invicem ad
quatuor digitos latos, ut stratum tegu-
larum, aut laterum sustinere valeant: in
strati medio tamen foramine relicto,
per quod manus transire possit: super
hoc stratum quatuor muri sunt erigē-
di

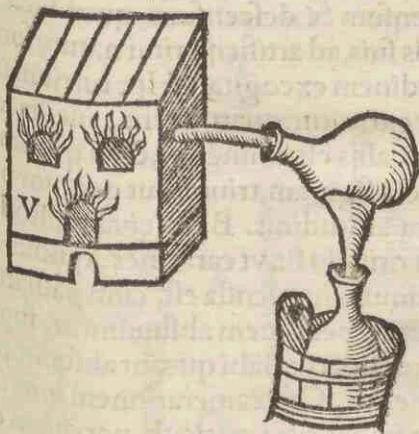
di semipedalis altitudinis: cuius figura cernitur ad oculum infra posita, litera T. notata.

De fornace reverberante,

Cap. III.

CORPUS ipsius fornacis reverberatoriae in omnibus & per omnia struitur, ut ascensoria, hoc dempto, quod ab vno laterum fissura longa lateraque relinquitur, per quam vasis collum promineat. Et eius craticula ferramentis crassioribus fieri debet, quae luto peroptime sint obducta: ne mox advrantur ob ignem vehementissimum, qui in illo fieri solet aliquando plus, vel minus pro destillationis exigentia. In superioris concamerationis tertia parte duo alia ferramenta curua protendantur ab vno muro ad oppositum, lutoque munita sint, ut craticula: super huc vas ipsum etiam luto munitum suspenditur, ut a craticula distet per quatuor digi-

digitos latos: ad latus, in quo sunt ostiola, vel potiùs ad oppositum fissuræ, duæ fenestræ sunt relinquẽde, per quas carbones super vas immittantur. Et postquam vas impositum fuerit, claudendum est omnino fornacis orifici-

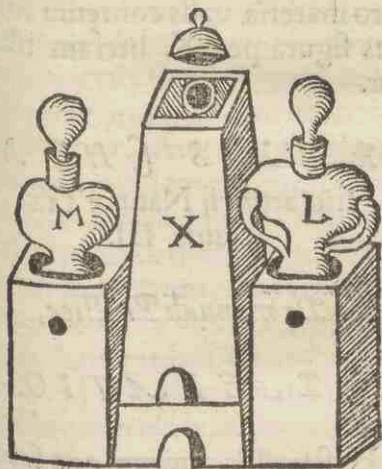

um, & fissura, vt calor ignis reverberet super vas impositum: hac ratione dicitur fornax reverberationis, quæ tibi per literam V. designatur.

*De circulatoria fornace,**Cap. IIII.*

Est & alia fornax, quę Circulatoria nuncupatur, propter continuum ascensum & descensum, quos facit in vasis suis, ad artificij primi nature similitudinem excogitata. Hęc turrium instar extruitur, quarum vna, media scilicet, alijs est eminētiore, & in quadrata erecta figuram, trium, aut quatuor pedum altitudinis. Basis eius multo latior orificio sit, vt carbones, quibus ad summum implenda est, cum paulatim inferius per ignem absumuntur, superiores liberius labi queant absq; impedimento. Concamerationem inferiorem habet cum craticula, per quam cineres delabuntur, & superius per ostiolum eximendi. Super craticulam alterum ostiolum est relinquendum, per quod igni pateat aer: alias non arderet. Superius orificium obstrui debet, postquam carbonibus impleta fuerit. Ad
medię

mediæ turris latera duæ alię turres con-
 struendę sunt sequipedalis altitudinis,
 in quarum medio fundus vtriq; ponat-
 ur obstructissimus, tribus digitis latis
 medię turris craticulam excedens v-
 trinq;. Foramen vtriq; turri fiat in fun-
 di sui medio, quod in mediam turrim
 penetret: per hoc ascendet calor, vaso-

rumq; fundos moderatę calefaciet: v-
 triq; lateralium turrium faciendum est
 foramen paruum superius prope vasa
 G in subtus,

subtūs, aliàs calor nullus intraret. Ca-
uendum est à nimio calore, ne vasa, vel
Pellicani super lateralium turrium ori-
ficia positi, frangantur. Si calor non suf-
fecerit, orificia turriū vno, vel altero la-
pide minuantur: si nimis vehemens,
eleuentur altiūs. Turris mediā si vacua
auerit, implea tur iterum, & igne conti-
nuato materia vasis contenta rotetur:
cuius figura per X. literam tibi no-
tatur,

PRAXIS CHYMI-
stici artificij Naturæ Tra-
ctatus III.

De manuali Practica,

PRÆFATIO.

PHysicis illis, quorum ego suprā fe-
ci mentionem, plus nihil effecero,
nisi quæ verbis antea tractavi, demon-
strauicq; : manibus iam exequar. Qua-
propter totis conabor viribus, ea tan-
tum

tum subire mysteria, quæ faciunt in re medicã, vulgoq; sunt incognita. Nam destillationem quævis muliercula, vel rusticus, rudi stylo saltem tractare cœpit: quod nobis arridet ex animo. Cuperemus enim, vt hæc ars medendi, quæ fuit omnium excellentissima, toti mundo foret præ cæteris, vt fuit olim, familiarissima. Quod ad me attinet, operam dabo, nequid eorum, quæ diuino hucusq; sum assecutus auxilio, diligentem inquisitorem secretorum naturæ, lateat. Artem nostram hominibus non invidemus: imò potiùs illos ad eam addiscendam exhortamur. Nec timemus detrimentum nobis aliquod inde futurum, quod solēt multi, qui hac de causa veritatē artium in iniustitia detinent. Experientiam eius in quodã vidi Medico: nomini cuius parere decorum est. Is sæuiente peste, theriaces infusionem in ardentem aquam infirmis potissimum adhibens, & ea seipsum præseruans, aliquot coronatorū millia per spacium vnus anni superlucratus cum fuisset: cessante cōta-

gie, & per consequens cessante vnà lu-
cro ingenti, infusionem huiusmodi ve-
nalem exposuit mercatoribus atq; di-
uitibus ingēti pretio, nempe duas vn-
cias coronatis decem. Predicabat aquā
hanc ex pretiosissimis pharmacis esse
confectam: eamq; celabat, vt oraculū
Apollinis: & propter quæstum, quem
inde reportabat, omnibus inuidebat
eam, præterquam sibi. Postquam vna
dierum quidam recēs à doctoratu Me-
dicus amicitiam cum eo contraxisset:
rogauit, vt illi communicaret aque sue
compositionem: pollicebatur etiam
nemini se revelaturum: at ille renuens,
ait, se diuersis rationibus id minimè fa-
cere posse: quas inter hanc allegabat,
multos fuisse mercatores atq; nobiles,
qui id ipsum magnam pecuniæ summā
præbentes, exegerant, quibus tamen
denegarat: post quā tales rescirent
ipsum alijs revelasse, plurimum illi de-
dignarentur: & meritó. Fortassis ita di-
xit, vt aliquam ab isto iuvene Medico
pecuniam extorqueret. Sed cū vide-

ret

ret spem huiusf re nullam, vt iuuenē
abigeret honestē, liquoris huius vncijs
duabus, vel circiter, donauit eum, di-
cens: Tantum vix coronatis decē da-
re consueui. Iuuenis ille doctor, quia
mihi summus fuit amicus, ad me venit,
referens omnia, quæ successerant. Cui
sic ego: Videam, inquam, quis & qua-
lis iste liquor pretiosissimus existat.
Mox atq; vitrum aperui, notissimus ex
odore solo mihi fuit, qui propter colo-
rem rufum antea me reddebat ambi-
guum. Vt ego tamen confirmarer ve-
lius, degustauī, hoc ipsum verē fore, qd
odor indicārat. Ego rursus, En propter
solam amicitiam nostram, & illum, qui
causa fuit eius, excellentiūs aquam istā
Theriacaalem, quā per solam infusio-
nem, qua hæc est facta, docebo te per
destillationem & circulationem con-
ficere: cuius efficacia decuplo vires hu-
ius excellet. Gaudenti statim amico
narravi, quānā via fieri deberet liquor
hic excellentissimus. Postmodū &

alios multos liberaliter eū docui, quē
G v &

& hîc omnes probos docebo viros, ne quempiam lateat: quia subtriceri non debent ea, quæ prodesse possunt omnibus: at quæ nocere, perpetuæ sunt obliuioni committenda. Hæc à me tantum dicta sint, vt eorum opinionem improbem, qui nemini, præterquam sibi solis, bene cupiunt. Non nobis tantum, sed & alijs in hoc seculo nati sumus. Quapropter hoc opusculo proposui, quicquid occulti fuit in hac arte mihi revelatum afflatu diuino, si videam hominibus prodesse posse, liberaliter & breuiter in sinum probi cuiusq; viri deponere: hominibus ea, quæ mea non sunt, sed eius, qui revelauit, nō invidens. Per aliquot annos cum alijs cæcutiens, bonum egi secretarium, cuius me pœnitet: modò præconem agam publicum, vt frugi sim alijs pro viribus, quas habeo.

De

*De extractione quintae essentiae, quam
Cælum Philosophorum nomi-
namus,
Cap. I.*

CÆlum est æthereum corpus, hoc est, ex aere & igne cōstans. Ignis, eius est vita: Motus, anima: Corpus, aer purissimus, vt ignis etiam simplicissimus. Hoc enim pater est omnium, & Elemēta mater. Ergo quibusvis in corporibus inferioribus à natura compositis, inest cælum potentia: id est, virtutem cælestem omne, quod generatum est à natura, continet. Artifices naturam imitantes, eāq; considerantes altius, ab omni corpore cælum suum, quod inest ei, conātur extrahere: quod etiam faciunt. Sed facilius experti sunt illud à vino, quàm ab alio corpore quo vis, elici posse: quapropter illud præ cæteris elegerunt. Non refert, si trahatur à vegetabilibus, mineralibus, aut animalibus: quia pōst quàm ad cælestem formam redactum est, vires & facultates horum omnium habet.

Hæc

Hæc ars omninò consistit in refectione crassiorum & impuriorum elementorum, & puriorum simpliciorumq; retentione: quod quidem natura nos docuit in alimentis animantium. Cælum igitur Philosophicum arte faciliori conficias, vt audies. Faxit D. O. M. vt ad ipsius gloriam vtaris: sin minùs, auferat à te, quod etiam non habes, & habenti distribuatur. Vini perquam optimi, rubentis plurimum potius, quàm albi, mensuras aliquot in cucurbitam reconde vitream satis amplam ad medietatem eius, & optimo luto priùs in fundo m. . . tam, galea q; sua rostrata coopertam. Commissuram galeæ cū cucurbita, panno lineo pellibus ouorum confectis, circumvoluēs, obstrue. Cucurbitam in cineres cupella terrea contentos, ad corporis sui medium sepelias, & in ascensoriam fornacem super hamos ferreos omnia simul colloca: fornacis angulis inter cupellam & furnum luto repletis, vt interim ab

ab vno, vel altero conorum spiraculū
paruū digito factum, relinquat, quod
claudi referariq; valeat: tandem ad ro-
strum galeæ recipiēns vas applicabis
amplum, cuius orificiū galeæ rostrū
ventre suo recipiat: commissuram etiā
hanc pannis aqua madefactis, & parū
post expressis, involutisq;, ne spiret in-
de vapor aliquis, diligentissimè cura-
bis. Poteris tamen, & tutiūs, inter ga-
leæ rostrum & lagenam, aut vas reci-
piēs, vesicam inserere, clausis, vt supra,
commissuris: quo facto, sub cupella
succendes ignem primò lentum, & po-
stea paulatim auctum, donec sufficere
videris: quod percipies, vbi galeæ ro-
strum inter vnā atq; alteram guttam
sex pausas numeret: verūm in primis
destillationibus etiamsi tres tantūm
numeraret, nō refert. Destilla tandiū,
donec gustu perceperis insipidam a-
scendere substantiam: tunc amoue re-
cipiens: & quod collegisti, reserua in
aliā lagena perquā optimè clausa.
Cautē, ne cupellam, aut cucurbitam ca-
lidam

lidã extraxeris, ne frãgantur: sed frige-
fiant omnia per se prius, quã extra-
hantur. Melius foret duabus fornaci-
bus ad accelerandum opus destillare:
sic dum frigefieret vna, vt destillare-
tur altera. Processum hunc, quem au-
dñsti superiùs, toties iterabis, donec i-
stius primi liquoris aliquot lagenas
plenas habeas. Cucurbitam frigefa-
ctam à cineribus exime: galeam eius
amoue: quod in fundo remansit, effun-
das in vas magnum, & serua, cui sem-
per omne residuum addes. Cùm iam
bonam atq; magnam stillati primi li-
quoris habueris quãtitatem, vinum re-
cens amplius non accipies: sed eius lo-
co, primò destillatis liquoribus, cucur-
bitam ad vnam suã capacitatis tertiam
partem imbues, & liquores iam secun-
dò destillatos omnes, vt primos, per se
reseruabis: omne, quod ex secundis
fuerit residuum destillationibus, adde
primis residuis. In quavis, post pri-
mas, succedentium destillationũ cum
paulò minus mediã parte videris ascē-
disse,

disse, gustabis: & cum insipidū repereris, cessa: qđ in recipiente qualibet vice fuerit, serua. Toties istos processus repetes, quousq; liquor vltimò destillatus, in cochlear æneū, vel argenteū positus & accensus, ardeat, cōsumaturq; nullo prorsus phlegmate relicto. Tunc habebis aquam ardentem rectificatam, & subiectum, ex quo nostra fit essentia quinta, modo, quem postmodum explicabimus. Omne, quod ex destillationibus est superfluum, cacabo magno decoques, donec ad spissitudinem mellis redigatur: tunc ab igne remoueas, & frige factum pones in retorta plura vasa vitrea lutata supra nudum ignē: & in reverberatoria fornace destillabis, donec videris liquorem oleaginosum ascēdere: quo percepto, remouebis illud recipiens, & in eius locum aliud substitues. Postremum hunc liquorem recipias, & serua. Fæces in fundo remanentes exime, si poteris: nisi modò vas frangendum erit. Iam à vino Mercurium, Martem & Satur-

Saturnum eius, separauimus, quos Philosophico modo nos oportebit in Iouem, Lunam & Solem cōvertere. Nigrum & immundum accipe Saturnū in puluerem cōtusum, & in aurifabrorum crucibulum cooperculo clausum, atq; lutatum & siccum, inter prunas ar dentes pones in furnum calcinationis, laterum fragmentis vno super alterum positis constructum, in horto, vel in plateis, vt ventus liberum habeat accessum, & prunis omnino tectum relinques ad octo, vel decem horas, deficientibus recentes carbones addēdo. Postquam frige factum fuerit, extrahes: & iniectum in aquam calidā ac mundā, optimē lauabis: quo facto, proijcias in manicam Hippocratis ex alba lana factam, in modum philti: per quam destillabis aquam totam: hanc serua. Residū, quod in philtro māsit, extrahes: & in concha terrea super ignem lentū exiccabis, agitando semper, ne congeletur in massam, & siccatum calcinetur, & calcinatum lauetur: id cum suo bal-

balneo proijcies in manicam prius lotam : aquam inde manantem adijce priori. Toties hoc idem repetes, donec videris, digitisq; tetigeris, omnem ab eo substantiã exiisse. Postmodum abijce loppam illam Saturniam, & aquas destillatas per exiccationem, vel evaporationem, in louem transmutteris, clarum & album. Martium liquorem in retortam ponas lutatam supra nudos carbones, qui subtus paulatim accendantur: in fornace reverberationis & vesice, retortæ rostro præpositæ, vas addatur liquorem accipiens, igneq; parumper aucto, vapores ascendent, ac in liquorem transmutterabuntur priori limpidiorem. At cum videris ferme totum ascendisse: remoue, quod iam destillatum est, ne fecibus existentibus in fundo retortæ, contaminetur. Limpidum hoc, quod recepisti, rursus per aliam retortam, vel per eandem ablutã & siccatam prius, destillabis: in fine semper obseruando, ne totum ascēdat, sed in retorta semper aliquid remane-

at: id ex illius quantitate, quod ascenderit, facile percipies. Hoc tantisper iterabis, donec oleum habeas limpidissimum, Solaremque liquorem, si modo circulaueris. Aquam ardentem in cucurbita balneo vaporoso conclusa, destillabis sepius, in fundo cucurbitę semper aliquid relinquendo. Mercurium sic puriorem habebis, quem accipe reconditum in pellicanũ, quod vas Hermetis dicitur: vel in aliquod illorum, quę tibi depinximus: & sigillatum optime, sicuti supra dictum est, Martem etiam in aliud vas positum, super laterales circulatoriæ fornacis turriculas collocabis, turre media carbonibus ad summum impleta, cooperculoque suo prudenter obstructa. Mox inde subtus in ostiolo succendes ignem: & cum perceperis turrim carbonibus ferme vacuum, iterum implebis, ne diu nocturne deficiat ignis: at calor sit continuus & equalis per quadraginta dies plus, vel minus, donec videas vapores amplius non ascendere, sed in fundo liquorem fixum, & cęlestis coloris, odo-

odorisque fragrantissimi. Tunc Solem
 & Lunam eximas, à Bacchi liquore
 tracta Philosophicè. Hæc, atque Io-
 uem, vsibus varijs ad artem Medicam
 reseruato. Iam habes, optime Lector,
 planam explicationem ad oculum ex
 manuali demonstratione factam, illius
 dicti Philosophici, vel Ænigmatis, à
 doctissimo viro Philosopho Io. Tri-
 tenhemio prolati, scilicet: *Unarius non
 est numerus, sed omnis numeri fons & o-
 rigo. Binarius primus numerus ab vni-
 tate dissectus est. Reijciatur itaq; Bina-
 rius, & Ternarius ad vnitatis simplici-
 tatem reducibilis erit.* Vinum enim an-
 te separationem fuit corpus vnicum:
 at post separationē eius, in aquam, o-
 leum & terram, ab vnario dissectus, est
 binarius: quia quælibet istarum trium
 partium duas partes in se continet,
 vnam puram, & alteram impuram:
 sicuti aqua continet Lunam puram &
 Mercurium impurum, Oleum Solem
 purissimum & immundum Martē ha-
 bet, Terra Iouē purū & Saturnū impū-

rum. Reſciatur itaq; binarius cuiusvis harum trium partium, id est, earum im- puritas, & ternarius; hoc est, tres istæ partes puræ, Sol, Luna, Iupiter, erunt: videlicet quælibet erit per se reducibi- lis ad vnitatis simplicitatem: hoc est, horum trium quodlibet fiet vnum cor- pus simplicissimum, & medicina præ cæteris simplicissima. Quod iam de vino dictum est, de alijs etiam solidiori- bus intelligi potest, vt in sequentibus audietis.

*De Stellarum nostrarum in cælum
nostrum infixione,*

Cap. II.

Postquam cælum nostrum Philo- sophericum extraximus, æquum e- tiam fuerit illud astris suis adornare. De mense Maio quasvis herbas melio- res ex tua discretione seliges: ante So- lis ortum cum suo rore contundes, & in ardentis aquæ rectificatæ bona quã- titate

titate macerabis, vel digeres, per quin-
 decim dies, vel amplius, in vase per-
 quam optimè clauso: postmodum in
 cineribus totum liquorem clarum de-
 stillabis. Hunc liquorem iterum destil-
 la solùm ad medietatem: & istam iterùm
 destilla ad medietatē, donec gustu per-
 ceperis aquam stillatē esse debilem
 amoue, quod destillatum est, & iterum
 destilla per vaporosum balneum, to-
 ties, donec in cochleari positum, & ac-
 censum ardeat prorsus, nullo phlegma-
 te relicto, modo, qui supra dictus est.
 Est enim quòd scias, ardentem aquam
 hanc omnes herbarum cælestes virtu-
 tes attraxisse: necnon illas in se con-
 tinere. Idem & de floribus (suo tem-
 pore) lignis, & radicibus efficere pote-
 ris. Res profectò secretissima, & ex-
 cellentissima præ ceteris medicamen-
 tis omnibus ad sanitatem cōseruandā,
 bibita vesperī maneq;: non semper,
 sed interpositis vicibus, utpote singu-
 lis ternis, vel quaternis diebus, & hye-
 me potissimùm. Poteris etiam, si ve-
 H in lis

his, proportionem obseruare. Meliùs tamen per quintam essentiam id perfectis: nam illa rerum naturam omnium suarum similem ad se resoluendo, trahit excellentius: ad quam ea, quæ superius est posita, per circulationem reduci potest, ardens aqua prægnansq; sicut audivisti prius.

De compositione cuiusdam ardentis aquæ, subtilius virtutes rerum attrahentis, & colores earum accipientis,

Cap. III.

SAcculum quibusvis aromatibus ad libitum electis, & proportionatis, grossòq; modo contusis, imple: non omnino, sed lentè satis. Illum in galeam cucurbitæ sic applicabis, ut in eius collo sit suspensus. Cucurbitam ardentis aquæ rectificatae solum ad tertiam partem imbues, & super hanc, galeam cum sacco sic aptabis, ne decidat in fundum cucurbitæ. Luta iuncturas, & per cineres

cineres destilla, sicut in precedenti capitulo dictum est. Habebis aquam ardentem excellentissimam, eiusdem coloris, cuius aromata fuerint. Et hic est verus modus aquas e floribus quibusvis destillandi, cum florum coloris proprii retentione.

De compositione pretiosissima Theriacalis aqua, vel Mithridatica,

Cap. IIII.

Pollicitus sum aquę contra venena quęvis intrinseca, & extrinseca, tum ad conseruandum corpus ab illis, compositionem describere. Quapropter & fidem illasam vobis seruare cupio: necnon hac in parte conscientiam exonerare meam, eo, quod diutius, quam decuit, celauerim. Accipe igitur optimę Theriacę Venetę libram vnā, quam in tres libras ardentis aquę rectificatę pones ad infusionem, in circulatorium vas obstructum: vel ad digerendum super fornacem

H iij cir

circulatoriam igne lento per mensem:
Quo finito, rursus in cucurbitam effun-
des, & in balneo Mariæ vaporoso de-
stillabis tandiu, ac limpidus & clarus li-
quor exierit: ubi videris colorem in ci-
trinum verti, cessabis: & frige factis or-
ganis, à recipiente liquorem eximes
excellētissimum: quem seruabis ad
potum. Si reliquum velis, quod in
fundo remansit, extrahere, cucurbitam
eandem, vel aliam lutatam potius, in
cineres cum dicto residuo collocabis
in fornacem ascensoriam, & igne me-
dio cri primū, tandem aucto, liquo-
rem per vesicam in vas submissum re-
cipies: quem ad vngendum cutem ex-
teriūs, in præseruationem serua: tum
ad alia, quib. Medico visum fuerit ex-
perto, convenire. Fæces extrahe: quas
etiam, si voles, in Iouem, & liquores in
Lunam atq; Solem convertes. Pote-
ris ad Theriacam Mithridaticum anti-
dotum addere, partibus æqualibus: &
modo, quo supra, seruato, procedere.

*De Cinnamomi liquore composito,**Cap. V.*

A Quarum accipe Buglossæ, Borraginis, Melissæ, & Centauræ minoris ana libram semis: in quibus Cinnamomi grosso modo contusi libram vnā per quindecim dies macerabis, & per cineres destillabis lēto primū igne tandiu, donec liquor limpidus & clarus exeat. Cū cœperint guttulæ quædam in modum feri lactis albescere, purum liquorem amoue, nouum admouendo recipiens, quo totū liquorem albicantem excipies excellentissimum: de quo si dederis cochlear semis infirmo debili, vel seni, vires eius mirum in modum refocillabis. Solet hic liquor ditioribus puerperis in Germania destillari: quibus est familiarissimus & frequentissimus. At cum aqua ardente rectificata destillatum Cinnamomum, vti supra narratū est, liquorem efficit admirandæ virtutis & efficacæ, pro his, qui deliquium

H v animi

animi patiuntur. Limpidi liquores abijciendi non sunt, qui primum gradum obtinēt eorum, qui sunt in tertio, videlicet albicantium.

De compositione cuiusdam aquæ, contra Epilepsiam excellentissima,

Cap. VI.

A Ccipe quinquaginta, vel sexaginta pullos hirundinum: hos in vna libra ardentis aquæ rectificatæ macerato, cum duabus vncijs Castorei, necnon granorum Peoniæ sequivncia, per quindecim dies, in cucurbita vitrea clausa peroptimè cæco (quod appellatur) alembico, vel galea non rostrata: demum adde liquoris primi de vitriolo tracti & aceti albi fortissimi anà libram vnam, & iterum per alios quindecim dies macera: postmodum in cineribus igne lento destilla tandiu, ac liquor limpidus exierit: quem diligentissimè

tiffimè feruabis, dabisque patienti mane & serò, cochlear vnum, dum durauerit. Deo dante, rem videbis feliciter succedere. Quòd si fortè recuset patiēs ob Castorei nimis ingratum odorem & gustum, sumere: post distillationem impone zaccari cōditi contusiq; libram semis, Caphurę grana decem, aut duodecim, plus, vel minùs, ad gratum odorem conciliandum, et musci grana quindecim.

*De compositione cuiusdam aqua, pro
doloribus oculorum
optima,*

Cap. VII.

Accipe Pilosellæ de mense Maio tractæ priùs quàm Sol oriatur, & herbæ rore suo madēt, manipulos decē: Chelidoniæ manipulos tres, Foeniculi manipulos duos: cōtunde simul, et citò, cum suo rore, si fieri poterit: quibus adde liquoris ex vitriolo primò tra

cti

ſi vncias tres, & gummi aloes vnciam ſemis: ex his limpidum liquorem per cineres deſtilla, quo dolentes oculos manè veſperiq; lauabis. Eſt & Piloſelle ſolius aqua deſtillata ad hanc rem præſtantiffima.

*De deſtillatione per deſcenſum ex Xi-
loebano, vel Guaiaco, facta,*

Cap. VIII.

D Eſtillatio per deſcenſum excogi-
tata fuit pro ſolidioribus corpo-
ribus, quorum vapores grauiores ſunt
alijs, vt ſunt Iuniperi cum baccis eius,
Fraxini, Guaiaciq; ligna, necnon alia
multa, quæ ferè tantum olei, quantum
aquæ, continent. Cuiusvis horum fra-
gmenta groſſiuſcula pones in vas de-
ſcenſorium, quod cooperculo ſuo clau-
des, atq; lutabis: hoc ore deorſum in-
clinato per foramē in fornacis medio:
collum eius vt promineat, collocandū
eſt: fornacem poſtmodum cineribus
ad

ad summum vsq; replebis, vt solum vasis cooperculum appareat: inde mox ad orificium vasis inferius vesicam curuam applicabis, & istius collo recipiens, ambabus commissuris obstruētis: ignem super cooperculum accēdes trium, aut quatuor carbonum, in principio: successiue demum augebis, donec videris aquam descēdere. Cū aliquādiu destillārit, vas parumper deteges, circum eius cooperculum cineres amouendo. Rursus aliquot carbones addes, & videbis oleum aquæ permixtum descendere. Ignem istum continuabis, quovsq; videas destillationē cessare velle: tunc paulatim vas deteges amplius, vt plus caloris accipiat: id enim continuetur in finem vsq;: sic oleum & aquam simul mixta collegeris, quæ separabis abinvicem per balneum Mariæ vaporosum, aut mercurium: vt voles. Frigefacto vase, carbones existētes in eo, sunt eximendi, nec non in alio vase terreo penitūs in cineres comburendi. Iam habes ex prædictis

ctis Mercurium, Martem & Saturnū:
quos poteris in Lunam, Solem & Iove-
nem convertere.

*De transversa destillatione per
fornacem reverbe-
ratoriam,*

Cap. I X.

Postquam de vegetabilibus di-
ctum est, de mineralibus agamus:
quæ propter vaporum suorum graue-
dinem ascendere non possunt, & pro-
pter corporum suorum liquefactio-
nem vnâ cum vaporibus in recepta-
culum transirent huiusmodi corpora,
si per descensum destillarentur. Quæ
propter necessarium fuit transversum
vasorum situm excogitare, quò graues
huiusmodi vapores facilius attollerentur:
cuius Practicam in chalcantio;
quod vitriolum aliàs vocant, experiamur.
Huius Romani, vel Hungari-
ci crudi, quantum pars retortæ luto mu-
nitæ

nitæ media capere possit, in fornacem
reverberatoriam pones, vt collum va-
sis extra fornacem ad latus promineat,
in decliue parum pendens. Huic lage-
nam applicabis, & igne lēto primūm
liquorem omnem recipies. Ignem hūc
augeas in fine, donec aliquos videris
exire vapores albos, qui vas recipiens
subobscurum faciant. Quo percepto,
cessandum est ab hac priore destilla-
tione. Quod liquoris habueris, hoc ser-
ua. Poterit etiam hæc distillatio fie-
ri cucurbita erecta: sed erit frangenda,
vt eximi queat id, quod adhaerebit eius
fundo. Frigefacta fornace, vas tuum
extrahes: quo etiam fracto, quod mas-
sa duræ continet, contundes in pulue-
rem: is si non omnino rubuerit, in ter-
ream ollam iniice, rudēque ferrea mo-
uebis super prunas ardentes, assabisq;
donec puluis ille rubescat in modū cō-
tusorū laterū. Hunc puluerē iterū in re-
tortā priori similē, lutōq; bene munitā,
indes: & eodē situ positam, igne lento
primūm excitabis, donec iterum albos
illos

illos vapores, de quibus supra dictum est, videas: tum, si quid in recipiente liquoris extiterit, addito priori. Mox iterum adhibeto vesicam, & huius vas recipiens in aqua frigida positum. Commissuras optimo luto munitas curabis, ne quid vaporis exhalet. Ignem paulatim semper augeas, ut illos vapores in recipiente continues: quos ubi deficere perceperis, vas ipsum carbonibus per fenestrellas obtegas, ignem istum continuando, quo usque recipiens omnino clarescat: id indicium erit, amplius nil superesse liquoris. Per se frigefactis organis, vnum amouebis ab altero: Quod in recipiente fuerit olei, diligentissime seruetur in ampulla vesicis porcinis aqua prius maceratis obthurata: nam caloris vehementia huius olei ceram liquefacit, ac omne, quicquid resinæ, vel alterius talis adhibetur. Retortam ipsam frangito, pulueremque fuscum lotionibus, uti supra de vini Saturno diximus, perbellè curato. Mercurium in Lunam, & Martem in Solè, conver-

convertito. Rem ipsam in mineralibus, vt in vegeabilibus, perfeceris.

De separationis aquæ destillatione,

Cap. X.

Quia separationis aqua sæpe necessaria est in præparationib. mineralium & metallorū ad Medicinā applicatorū, huius etiā faciemus non immeritò mentionem. Tria sunt potissimum, quæ huius aquæ compositionē rei medicæ necessariam intrans: vtpote Sal. nitrum, alumen & atramentum sulfurium, sub varia proportione secundum artificis intentionem. Quod ad me attinet, horum æquales accipio partes: at vitriolum & alumen prius in sargineterra frigere solitus sum, donec isum est ea superfluo suo phlegmate priuata fore: tandem pista simul in retortam vitream luto munitam recondo, sic vt duæ vasis partes vacuæ sint.

I Et

Et in fornacem reverberatoriã vas positum, igne lento primùm calefacio, donec aliquot guttulæ decendant, quas super cultri laminam recipio: si videã cultrũ inde colorem nigrum contraxisse, lagenam addo maximam, et commissuram lutata continuo lentum ignem, donec videã guttulas sex numerare pausas, & recipiens non admodum caluerit: quod si tantum incalescat, ut manum admouere nudam sine læsione minime possim, ignem extrahendo minuo. Gradum ignis hunc prosequor, quousque recipiens vas rubeat in modũ sanguinis, et per vasis calorem ignem augeo, vel minuo, donec recipiens clarescat: hoc percepto, cesso, frigesieri que permitto. Quicquid in recipiente fuerit, in vsum, qui sequitur, ad Medicinam seruo clausum in ampulla vitrea fortissima, vesica porcina, sicut antea diximus, obstructa. Qui verò pro aurifabris hæc parare solent, duas tantum partes accipiunt, alumẽ scilicet & Sal-nitrũ. Qui libet sibi proportionem fingit ab experient-

lencia. Fiunt & aliæ separationum aquarum plurimæ: sed quia non faciunt ad Medicinam, relinquemus. De destillationibus per decadem, aut completam vnitatē hucusq; diximus, vt ad omnes in artem facientes Medicam, sufficiant. Eodem modo, quo dictū est, fieri possunt omnes: Industria maior, aut minor est operanti relinquenda. Nunc de calcinationib. & sublimationib. mineraliū etiā aliqua dicēda sunt.

De excellentissima quadam calcinatione Mercurij viui cum auro,

Cap. XI.

Mercurij viui repurgati, sicut infra docebit, partes sex in crusibulo aurifabrorū inter prunas ardentes ponito: cum fumum albū ascendere, vel Mercurium bullire videris, aurū subtiliter laminatum, vel in folia redactum, inijcias, bacillōq; moueas optime, donec Mercurius totum aurū in sui similitudinem converterit: tum ita calidū in scutellam aqua recentī frigidāque

I ij   plenam

plenam infundes. Caue quidem ab odore Mercurij: quoniam in spiritum resolutus, est noxius: in corpore verò, non ita. Hactenus artificium istud est aurifabris notissimum, qui argentum auro solent obducere. Hoc amalgamatum, quod vocant, in aquam separationis inijce retorta luto munita contentam, pro quantitate sufficiēti ad dissoluendum, quod tuæ discretioni relinquitur: melius enim fuerit plus, quam aquæ minus accipere. Vas huiusmodi retortum in fornacem reverberatoriā collocabis: cuius orificio lagenam ad commissurā optimè lutatā applicato: mox ignem lentū subdes, & paulatim auctum, donec aqua tota sursum ac deorsum in recipiens destillauerit: quo facto, rursus augendus est ignis, vt ascēdat Mercurius totus ad latera, sursumq; sublimatus in præcipitatum præstantissimum. Auri puluis rubicundus & obscurus, in fundo remanet. Frigefacta fornace, tuam separationis aquam eximas: est enim illis vsui maximo, qui
cu-

cuprum & æs obducunt auro. Retortam exemptam summa cum industria frangas oportet, eã non agitando multum, sed circumcircuita percutiando modestè cultro, donec fundus excidat, nullac̃q; terra misceatur auro: quod extrahendum est, & in crusibulum aurifabrorum nouum & mundum, ac inter prunas ardentes collocatũ, bacillo diutissimè commouendum: vt, si vapor aliquis ex Mercurio, vel aqua separationis, cum eo remansisset, igne transeat in auras. Puluerem aureum huiusmodi lauare poteris sapius aqua Centauræ minoris, & iterum per evaporationem exiccare. Capsula mundissima reconditum, vt medicamentum pretiosissimum, seruabis eum: quo quidem expertissimi viri medici non infeliciter vsi fuerunt cum alijs medicamentis, ad grana tria, vel quatuor. Mercurium ab auro sublimatum in eodem crusibulo, in quo fuit aurum inter prunas ardentes, & modicas, bacillo semper agitas, donec in rubicundissimum colore

immutetur. Caue, naribus, vel ore ne
 hauseris odorem eius. Aqua prædicta,
 qua lotum fuit aurum, lauetur & ipse,
 necnon per evaporationem siccetur.
 Huius vsus in Chirurgia varius est: in
 corrohendis putridis carnibus vulne-
 rum, tam recentium, quam antiquorū.
 Administratur etiam per os morbillo-
 sis. At ego suaderem, vt cum aureo pul-
 vere misceretur æqualib. partibus. Mi-
 sceri solet plurimis alijs medicamētis,
 ideo quòd vires habeat ea temperan-
 di, quibus admixtus fuerit. Solet etiā
 ferrū calcinari per separationis aquā:
 necnō ad febres post multas lotiones,
 & calcinationes feliciter administrari.

*De sublimatione Mercurij viui, & eius-
 dem repurgatione prius
 facienda,
 Cap. XII.*

Mercurium viuum cum sale com-
 muni fortiter in pila marmorea
 teres tandiu, donec sal prorsus nigrum
 evadat,

evadat, ac sub eo Mercurius occultetur. Mixtū hoc in retortā lutatā ponas, & in fornacē reverberatoriā. Inde mox succendes ignem lentū, & orificiū retortæ mergatur in scutellam aqua frigida plenā, & profundē satis. Et vbi Mercurius ignē senserit, ita vivus in aquā descēdet, relictis in sale sordibus. Hoc secundò, vel tertio repetere poteris, no vo sale semper addito, quovsq; tibi mū diffimus videbitur. Mundum hunc Mercuriū cum vitriolo teres, vt prius cū sale feceras, donec sub vitriolo penitus etiā abscondatur. Secundū hoc mixtum in materacium luto munitum ponas, & in cupella cinerum igne lento primū vrgebis per duas horas, orificio materaciū bombycina lana prius obstructo mediocriter, vt humiditas vitrioli possit exhalare: tandē aucto paulatim igne per duas alias horas, perficies. In collo, vel gurgite materaciū, reperies sublimatum, album & splendens Mercurium, qui Chirurgis est vsui non exiguo.

De sublimatione, reductioneque sulphuris in suos flores,

Cap. XIII.

Citrini sulphuris optimè triti, quantum voles, in cucurbitam lutatam, galea sua rostrata coopertam, & in cupellam terream arena, vel cineribus plenam, ac in furnum ascensorium pones. Commissura curata, rostro galeæ lagenam applicabis. Ignem succède graduatum, & inuenies in galea flores aureos ex sulphure, lagena pauco phlegmate madefacta.

De compositione perfectissima Cinnabaris, ad Medicinam,

Cap. XIII.

Florum sulphuris partem vnā accipe, necnon Mercurij crudi repurgatissimiq; sicut supra, partes duas. Sulphur

phur in testa terrea liquefiat igne lento. Demum infundatur Mercurius per minutissimum setaceum, vel per facculum ex panno piloso consutum. Interim dum infundit vnus, alter spatula moueat agitetq; lignea citissime, donec bene misceantur, sulphurq; nigrimum evadat. Quo facto, mox deponatur ab igne, moueaturq; semper, donec frigescat sulphur, & in massam nigram redeat: quam in puluerem contundes minutissimum. Is in materaciū positus, & in cineres eodem furno pariter & igne simili, quibus Mercurium sublimasti prius, curetur per tres horas. Deinceps fiat maior ignis, quam in sublimatione Mercurij, per alias tres horas: hoc non omisso, quòd orificium materacij leuiter obstructum sit lana bombycina, vel alia. Hac ratione poterunt Arsenicum, Auripigmentum, Sal-Armoniacum, & alia multa, sublimari summa cum facilitate.

*De metallorum calcinationibus & de-
stillationibus, in genere,*

Cap. XV.

Quia metalla facile nō possunt in
liquores suos resolui, nisi prius
calcinentur, opus erit eorum potissi-
mam calcinationē cognoscere. Multi
solent illa per additionē auripigmenti,
vel alterius venenosi sulphuris in cal-
cem redigere: sed hæc ad Medicinam
prorsus est inepta calcinatio: magisq;
venenosa, quàm utilis. Debent enim vt
rei medicæ proficua sint metalla, calci-
nari, vel per proprium sulphur intrin-
secus advens illa: quæ proluxa est ad-
modum & difficilis calcinatio: vel per
additionem alicuius rei, quæ noxam
nullam in se contineat: possitq; peni-
tens in posterum ab eis, cum opus fue-
rit, amoueri, sic, vt de suo nihil metal-
lis tribuat, nec eorum naturam immu-
ret. Tale quidem est sal; at non omne,
sed

sed solum illud, quod est naturale sine magisterio, per quod sal fieri consuevit, congelatum in frusta lucida lapidibus & cauernis adhaerentia: lapidosum ideo dicitur sal & petrosum. Hoc accipe, quo poteris quodque minutissime laminatum metallum, strato super stratum, ut moris est, in crucibulum posito, prunas inter ardentis calcinare per duodecim horas. Cum iam tempus praeterierit, prunas excita fortius, ut ardeant, salque, sicuti metallum, aut cera, liquefactum fuerit: tunc effunde simul in terram: ubi refrigerit, illud in mortario minutissime teres, & in aquam feruentem inijcias, & aliquandiu postmodum feruere sinas, ut sal melius resolui queat: deinceps ab igne depositum in terream concham, vel aeneam, non profundam, sed latam, effundes: & ubi resederit, effunde rursus in ollam per modestam inclinationem, ut non turbetur aqua: quam serua, donec dixerimus. Metallum quod in fundo conchae remansit, iterum, ut prius, alio

recen-

recente sale calcinabis, & per omnia fa-
 cies, vt audiisti. Postquam in calcem re-
 ductum fuerit, quæ reduci non possit
 amplius in metallum, huic in materia-
 cium positæ calci superinfundes ace-
 tum album & fortissimum, vt superna-
 tet quatuor digitis. Obstructum vas in
 furnum sepelies equinum bene calidū
 per quadraginta dies, & calx in liquo-
 rem soluetur. Si nondum eo temporis
 spacio resoluta fuerit, relinquatur diu-
 tius, donec habeas, quod optabis. Li-
 quorem hunc ab aceto separare pote-
 ris per balneum merforium. Quod per
 calorem istum ascendere non poterit,
 est metallicū. Ponatur in retortam luta-
 tam ad nudū ignem in fornacē rever-
 beratoriā, & ascēdet aqua primō. Igne
 tandē aucto, habebis oleū, & in fundo
 manebit Saturnus. Aquā salis ad ignē
 positā in cacabo, facias bullire, donec
 evaporet aqua: manebit in fundo sal:
 quod tritum iterum, calcinari poterit
 absque liquatione: sic acuetur ad aliū
 vsum.

*De preparatione Stibij, quod vulgus
Antimonium vocat,*

Caput XVI.

HVius Hungarici, vel aliàs optimi Germanici, libras aliquot accipe, quas in mortario subtilissimum in puluerem tere. Hunc in olla terrea per transversum supra carbones accensos collocata, rude ferrea tantisper agitas, donec propter fusionem in glebas fuerit conversus. Tum rursus in puluerem terendus est, vt priùs: & iterum assandus, quovscq; glebas contrahat. Hic processus toties erit iterandus, donec pulvis ille splendorem suum penitus amittat, ac in cinereum cœruleumque colorem cōvertatur. Aliqui tamen illum tandiu torrent assantq; donec in albedinem sit redactus. Calcis huius partes accipe sex, & Chrysocollæ partem vnā, necnon Stibij crudi tantū, quantum Chrysocollæ: quæ simul trita, calci misceantur per optimé. Puluerem hūc
in

in aurifabri crucibulum nouum pones,
inter prunas vehementer ardentes, &
in furno venti, vel ad ventum expo-
sito: sin minùs, agitato follibus. Quum
liquefactum fuerit in fusi metalli for-
mam, stylum ferreum intinges, & quod
adhæserit materiæ, postquam refrixe-
rit, ad lapidem allides. Si quod à stylo
desiliit, lucidum admodum atq; trans-
parens extiterit, rubei, vel rufi coloris,
eijcias in marmoreum lapidem pla-
num ab alto, paulatim excolando. Me-
dicamentum habebis, vt excellentissi-
mum, ita etiã periculosissimum, si dede-
ris in idiotæ manus, dosi priùs non co-
gnita: non secus feceris, ac si furentis in
manum gladium ponas. Verùm si quis
Artis medicæ peritus, vtatur eo pro
personarum & infirmitatum respecti-
bus: nihil vtilius, maximè venenis pel-
lendis, experietur. Præparationis hu-
ius artificiũ in principio difficilimum
est, vt aliquos fefellerit plus quinqu-
agesies, priùs quàm ex voto
sucefferit.

Totius operis conclusio.

Physica de lucis naturæ fontibus initium trahens, aliquid etiam in lucem adfert, quod oculis videri, manibusque tractari queat, præter ea quæ vulgo manifesta sunt. Et quod magis est, naturæ vestigia sequitur tam exactè, vt digitum latum non aberret ab eius documento. Inde sibi veræ Physices nomen assumpsit ars Destillatoria, vel potiùs Latentium formarum investigatoria: quod in antiphysicam transmutaret, si ductricem naturam non imitaretur magis, quàm illa nihil agens Physica horum, quæ dicta natura docuit. Nostræ Physices finis est Medicina vera: imò potiùs eius filia, quam ex proprio suo peperit vtero, scilicet Experientia: non illa, quam nunc explicabimus, sed alia quidem hæc longè præstantiore. Notum est omnibus, Apollinem post nostræ Physices obliuionem, primū fuisse, qui Medicinam Empiricā ob nostræ defectū, vel

vel ignorātiā potiùs, exercuit: quam etiam primus adinvenit. Is propter aliquot experimenta, quæ successerant illi coram populo, fuit in Gentilitiorum deorum numerum ascriptus: cui templum etiam dicatum extitit. Huic in eadem arte successit Æsculapius, Apollinis (vt fertur) filius: quem hac ipsa ratione Gentiles etiam inter suos deos, vt patrem, assumpserunt, temploq; donarunt. Post horum mortem nulla fuit adhuc Medicina scripta: sed ab Æsculapij templo cœpit, edicto regio sic iubente: Si quis aliquid in se, vel in alium expertus in Arte medica fuisset, hoc ipsum in tabella descriptum, templi parietibus affigeret: quibus describendis experimentis præfectus fuit Hippocrates. Hic omnium primus vulgaria muliercularum, rusticorum & aliorū experimenta rededit in ordinem: ex quibus postmodum Aphorismos, & methodicam descripsit Medicinam: quæ quidem in hunc vsq; diem per vicos obambulat. Methodici tandem isti Medici
suos

suos progenitores, Empiricos nempe, suis in fratribus degeneratione quadam sic aspernantur, ut illos in mortē usq; non vererentur (si liberum foret) persequi. Videte, quaeso, Lectores optimi, si iustum sit, Apollinē & Æsculapium excludere: Hippocratem autem & sui sequaces ad Medicinam in eorum locum substituere: vulgares anus & rusticos, à quibus iste didicit, doctis præclarisq; viris, obscuros pluris facere: Empiricam deniq; Medicinam, ut veneficā, detractant, cum tamen Apollo & Æsculapius eam sectati sint: imò vulgus, rustici, muli erulæq;, de quorum labore methodica Medicina surrepta est, Empirici fuere: nisi fortassis de caponum genere se dicant, patre matreq;, nec non fratribus, suaq; progenie tota nobiliores illi, qui tam acriter in Empiricam invehūt. Famulos suos, quorum opera sufflandis carbonibus artem imitando Chymicam, vti fuerūt, delicatas manus maculare nolentes, Empiricos ineptē vocant, quos ipsi-

met fecerunt circumlatores. Demum fingunt Hippocratem rationalis Medicinæ primum fuisse Principem: tanquam Apollo & Æsculapius absq; ratione suis experimentis solis innixi fuissent. Quo quidem absurdius nihil dici potest, quam experimentum primum aggredi posse quempiam, nisi motus aliqua ratione, siue bona, siue mala, prius non opinetur experimentum hoc illi successurum: aliàs non tentaret. Nec est, quòd adferant istorum aduersarij, nullam certitudinem in experimento primo fore. Sic etiam in methodo prima nullam habuit, qui stabilivit eam, nisi prius expertus sit, quod ex ea docere conatus est. Quapropter Empirica prima sua ratione carere non potest: nec sua, Methodica. Rationalis quidem per se potest existere, si nihil operetur: at istæ non bene persistunt absq; ratione. Delirant etiam in eo, quòd Aphorismos, & alia, quæ docet Hippocrates, sub rationali Medicina statuant, dum di-

dicunt, ipsum fuisse rationalis Medi-
 cine Principem. Nam illa, quæ tractat,
 docendæ viam continet per methodos:
 ut dicti sunt Aphorismi, qui nihil
 aliud habent, quàm generales docen-
 di canones, & compendia quædam.
 Quapropter non est, quòd alios se fo-
 re Medicos recentes iactent, quàm
 Methodicos ab Empiricis deriuatos.
 Quòd sibi solis medendæ rationem ad-
 scribant, & alios ea privare contentur,
 valde præsumptuosum est. Cùm ad-
 huc ignorent, quid sit ratio verè natu-
 ralis: quantò magis, quid rationalis
 Medicina? Hanc suam rationem esse
 dicunt, quòd morbo calido frigidum
 adhibent medicamentum, & e contra:
 tum humido siccum, & istud illi: ve-
 rùm subtrahunt, quòd, cùm de medica-
 minum suorù gradibus non usquæ adeo
 certi sint, nisi per aliquod gustu, vel ol-
 factu frigidum satis indicium factum, id cõ-
 iectent: de morborum gradibus nihil
 prorsus in humorum quatuor à se positi-
 torù qualitatibus iudicare valent. Suar

rationis igitur vix mediā partem tenent. Quid adhuc se Rationales solos extollunt: alios verò brutales existimant, cum tamen rationis ordinē proportionemq; nullā in morbis habeant. Nunc quid ratio naturalis existat, audiant: & si potiores habent rationes, adferant in mediū. Ratio naturalis proprie dicitur, diuinæ mentis in rebus naturalibus ordo. Cum igitur talis ordo consistat in tota solaq; natura, non extra eam ad rationis Physicæ cognitionem integrā est necessaria naturæ plena cognitio. Sed recentes qui sunt Medici, naturam vix superficialiter, hoc est, ex solo manifesto, nōrunt: profundam illam, & corporalem naturæ dimensionem, quæ latet in occulto, prætereunt: cum tamen illa sola sit, quæ Medicum rationalem efficiat. Erūt igitur propter huius notitiam, quam habent Chymistici medici, multò magis Rationales, quàm sint eorum adversarij. Illos tamen & isti non cessant etiam ad mortem vsq; persequi: quam quòd illis inferre

inferre liberè non possint, suis vniuersi-
 tatibus & collegijs excludunt eos, eij-
 ciunt ac prorsus eneruant. Quid mirũ:
 Principũ priuilegijs peroptimè se tuen-
 tur, rationibus verò nullis: & tamen so-
 los Rationales esse se Medicos verbis
 animosè contendunt. At si coram ali-
 quo Principe cogerentur argumentis
 naturalibus experimẽto probatis con-
 flicari, mox audiretur: Cum Empiricis
 & Chymistis non contendimus: Do-
 ctoratus nostri gradus hoc habet priui-
 legij, vt cum illis, qui laureati non sunt,
 minimè cogamur disputare: quod si e-
 tiam temerè faceremus, vltra quòd no-
 stras effringeremus consuetudines, &
 iuramentum, quod Vniuersitati præsti-
 timus, plurimùm diminueremus au-
 thoritati nostræ. Hęc & alia multa sunt
 eorum subterfugia. Quid cū istis agen-
 dum erit vobis, ô Chymistæ, necnon
 vos Empirici? Scio vobis remedium
 ex communi prouerbio: *Tu quoque fac
 simile, sic ars deluditur arte.* Principum
 & vos priuilegia si habueritis, quib. A-

academias instituere Chymisticas &
 Empiricas, vobis liberum sit gradu-
 atos etiam in arte vestra creare docto-
 res: non relinquetur illis subterfugiū,
 quin vos cogantur ad quascunq; dispu-
 tationes admittere: nisi fortassis adse-
 rant, Gradus vestros esse metallicos &
 alienos à suis, qui lignei sunt ex vege-
 tabili substantia: fortassis ex xiloeba-
 no constructi, minùs duri, quàm vt pos-
 sint metallis resistere. Sed iocosa modò
 relinquamus, rem seriò potius aggre-
 diamur. Medici recentiores antiquio-
 ribus Medicis Chymisticis detractant:
 interim in desperatis morbis, quib. ex
 suo studio remediū adferre nullo mo-
 do possunt, ad Chymistica medicamē-
 ta cōfugere, tāquā ad sacrā anchoram,
 non verentur. Testatur ipse Matthio-
 lus in Dioscoridē, Antimonij prepara-
 tionē docēs, & (quod magis est) huius
 medicamenti nō modò restitutionem,
 sed etiā inventionē atq; primā tētatio-
 nē, Theophrasto Paracelfo deberi soli
 fatetur ingenuē: quem adhuc, vt vene-
 num

num, detestantur hominem, nō alia de causa, quā quod eorum ab Apolline vsque ad extremum facile superārit omnium ingenia: tum, quia vetustissimā illam ē naturę fontibus erutam docet Medicinam ipsis incognitam. Noua dicunt virum hūc in medium adferre dogmata: quia tantū illis ob ignorantiam noua fore videntur. Si noua sunt: quare igitur tam auidē cupiūt intelligere? cur libros eius, quot quot inueniri possunt, emunt? Quod si non intelligunt artis vocabula Chymistis familiarissima, quare non suo, & non alieno labore sunt Chymistæ? Præmansum in os absque labore poni sibi cupiunt. Num ita pervenitur ad astra? Si noxia sunt ex metallis tracta medicamenta, quod falsō factum est: cur erogata pecunia, quot quot sunt ferē Medici recentiores, Chymistas locant, à quibus addiscant ea, quæ noxia fore dicunt? Cur etiam præparatum antimonium hominibus administrant, cum dicant,

venenum esse præsentissimum, hoc ipso seipso homicidas libenter fore velle confitentes? Quis potest venenū ignis ferre martyria, quæ sustinere cogitur antimonium in sui præparatione? Adferant ipsi venenum in tota rerum natura, quod igne leui non evanescat in auras. Quid aliud effingēt, nisi quod naturam & vires igneas induerit corrosivas? eo suam inanem Philosophiā atq; Physicam prodentes. Nam oportet omne medicamentum, quod corruptiones absumere debet, igneæ fore substantiæ. Nihil enim consumit, quod ignis in eo contenti facultatibus id non faciat. Dicent ad hoc, naturalem calorem etiam absumere. Contrarium apparet, naturaque docetur, ex eo, quod semper sibi similem naturam appetit, scilicet ignis ignem, & aer aerem: & sic de cæteris. Et ignis ille, qui de mineralibus, vel alijs corporibus, artificialis ignis elicitor beneficio, similis factus est æthereo, qui corpus humanum fouet, igni, viuificatq;. Sequitur igitur ex eo,

eo, quòd ignē augebit vitalem, de quo
 suprà dictum est. Ætherei quidem i-
 gnis est officium, omnes corruptiones
 per elementarem ignem causatas, ge-
 nerationis beneficio consumere: tum,
 quod istius edacitate consumitur ex
 humido radicali, illius fœcunditate
 per alimentum, aut medicamentum
 restaurare. Adferant, quicquid velint:
 authoritatibus naturæ cedere cogentur.
 Hactenus tamen de minima præ-
 paratione dictum est ex antimonio fa-
 cta: quid iam contra tincturam eius &
 quintam essentiam dicent, cuius bene-
 ficio multi curantur Medicorum recē-
 tium incurabiles morbi? Quid habent
 contra quintam essentiam & tincturas
 auri, pretiosorum lapidum, & vnionū,
 ac aliorum, quod calumnientur? qui-
 bus omnes morbi, quos desperatos ap-
 pellant, nedum curantur: sed etiam,
 quod ab aliquibus inscijs Medicis de-
 structū est in eorum curis, reparatur?
 Breuiter, quid respondebunt nobis af-
 firmantibus, & ex luce naturæ demō-
 stranti-

strantibus, vnicum arte nostra Meta-
 physica fieri posse medicamentum,
 quo solo quibusvis & cuiusvis speciei
 morbis remedium indifferenter adhi-
 betur certissimum: Non est dubium,
 quin, vt cætera, negaturi sint: ideo
 quod in scholis talia non docentur.
 Sed nostræ Physices limites excessi-
 mus: ad eam nunc redeamus, quæ tam
 miserè deprauata est, & ex recta semi-
 ta in fraudulētum labyrinthum lapsa.
 Videmus Physicos recentes in co-
 gnoscendis vegetabilium nominibus,
 graduumq; suorum qualitatibus, æta-
 tem suam terere: tandemq; nihil aliud
 inde reportare, præter superficialem
 istorum notitiam, ex vulgaris commu-
 nisq; notionis iudicio depromptâ po-
 tius, quàm de naturæ documentis aper-
 tissimis. Et si quilibet ætates tres in eo
 consumere posset, vix adhuc centesi-
 mam herbarum (vt alia dimittam) par-
 tem suis nominibus vnico sermone
 (quas diuersis tamen idiomatibus in-
 titulârunt) valeret appellare. Quid a-
 liud

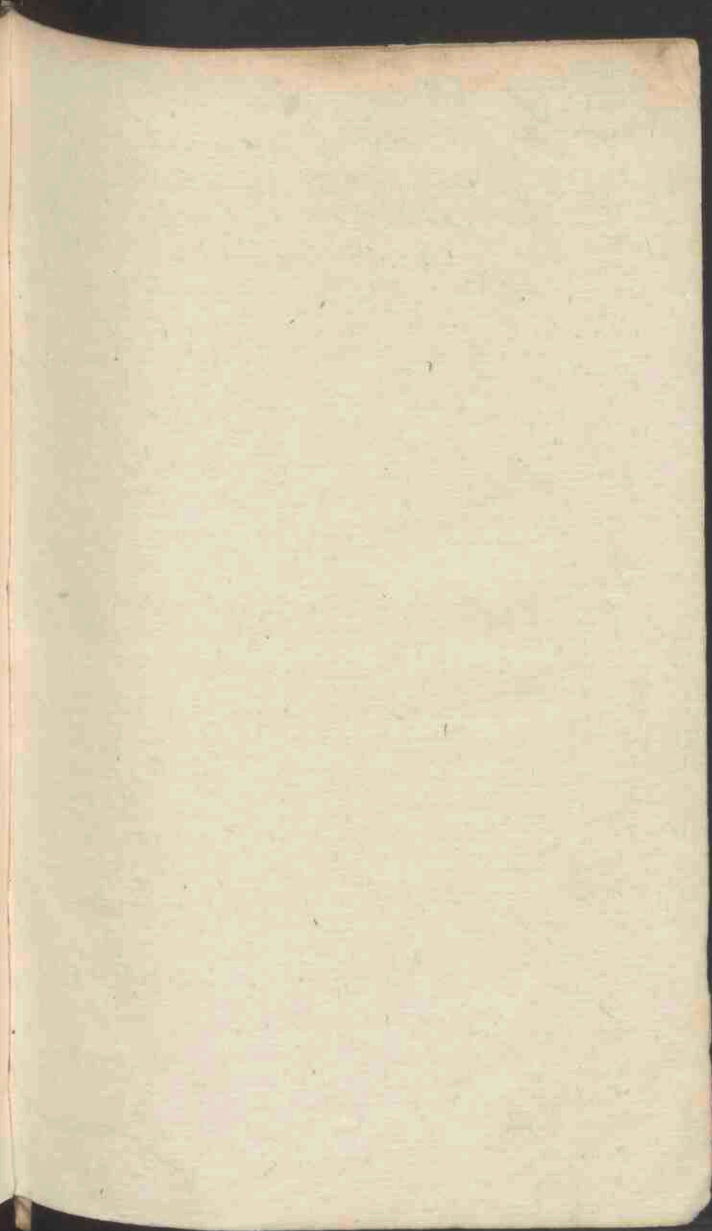
Hud hoc est, quàm studiosè seipsum in hunc labyrinthum iniicere, præter omnem necessitatem: cum in septem duntaxat metallis, & tantūdē plus vel minus medijs mineralibus, in viginti-quinque vegetabilibus, & aliquot paucis animantibus, tota Phÿsica depromi possit: ex profundo, non superficialiter, quæ ad integram Artem medicam est necessaria: Dicámne, quod magis admirari faciat: in vnico totam cõsistere Medicinam. Velint nolint, hoc vera metaphysica potest Hermetis Trismegisti, quæ veram & antiquissimam antiquorum patrum nostrorum docet Medicinam conficere. In hac æquum foret Medicos recentiores breue tempus aliquod, relicto suo labyrintho, collocare. Non multis voluminibus est involuta: sed sola tabella, quæ vix pagellam impleat, absolutissima continetur, & veracissima præ cæteris omnibus scientia. Quam, si cognouerim hosce labores nostros Medicis acceptos fuisse: quandoq; de luce naturæ, nudam iu lucem translata
à me,

A 1677900

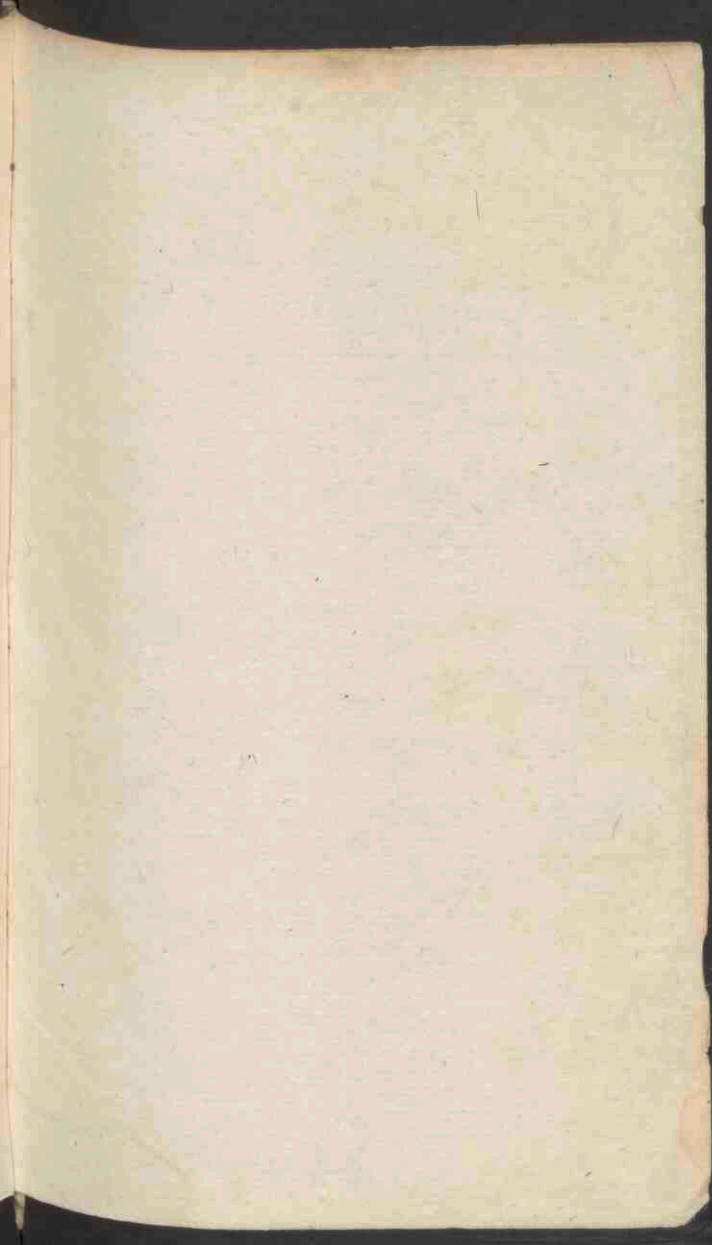
156 OPERIS CONCLUSIO
à me, sine velamine videre licebit: sin
minùs arriserint, videant ac experian-
tur ipsimet, quid ex ea præstare fructus
valeant. Interim non sinam illis pro-
desse, quod possim: & omnibus, qui-
bus obstrusa magis, quàm vulgaria,
placent. Bene sit his, quotquot veri-
tatem diligunt, atque fatentur: illis
enim solis veritatem invenire da-
tum est.

*Grandia sunt hominum, subito labentia
motu:*

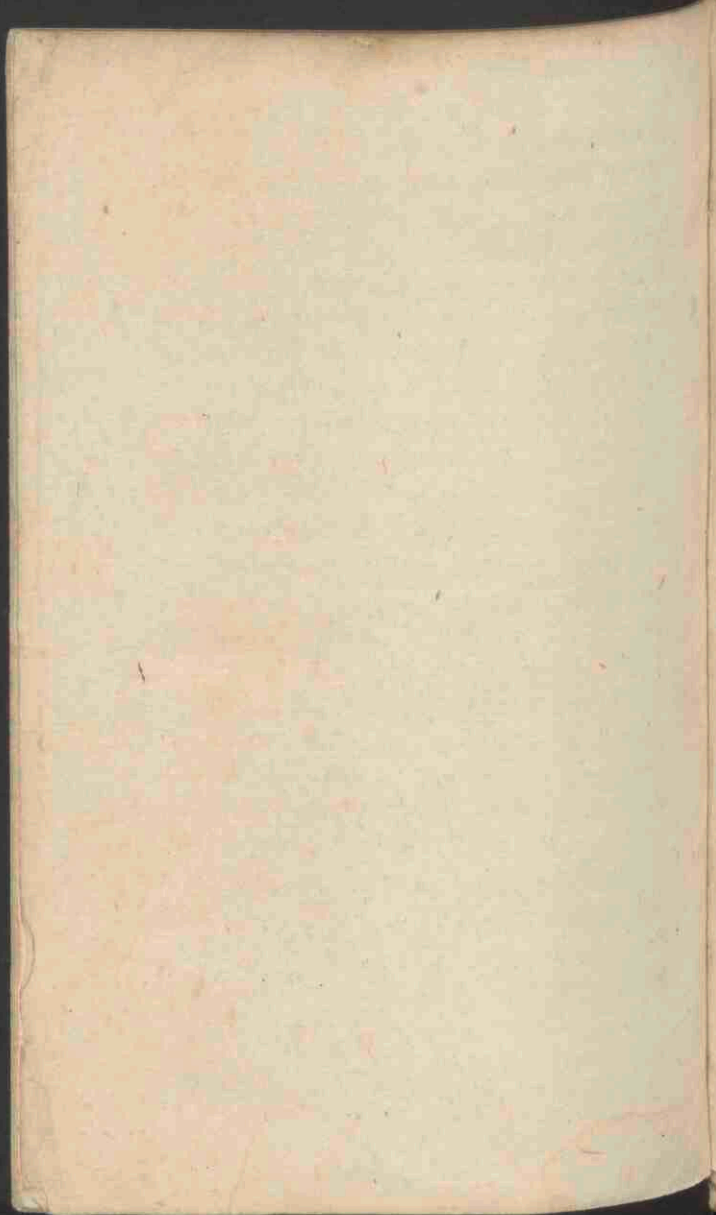
*Irruta virtutis, mœnia sacra ma-
nent.*

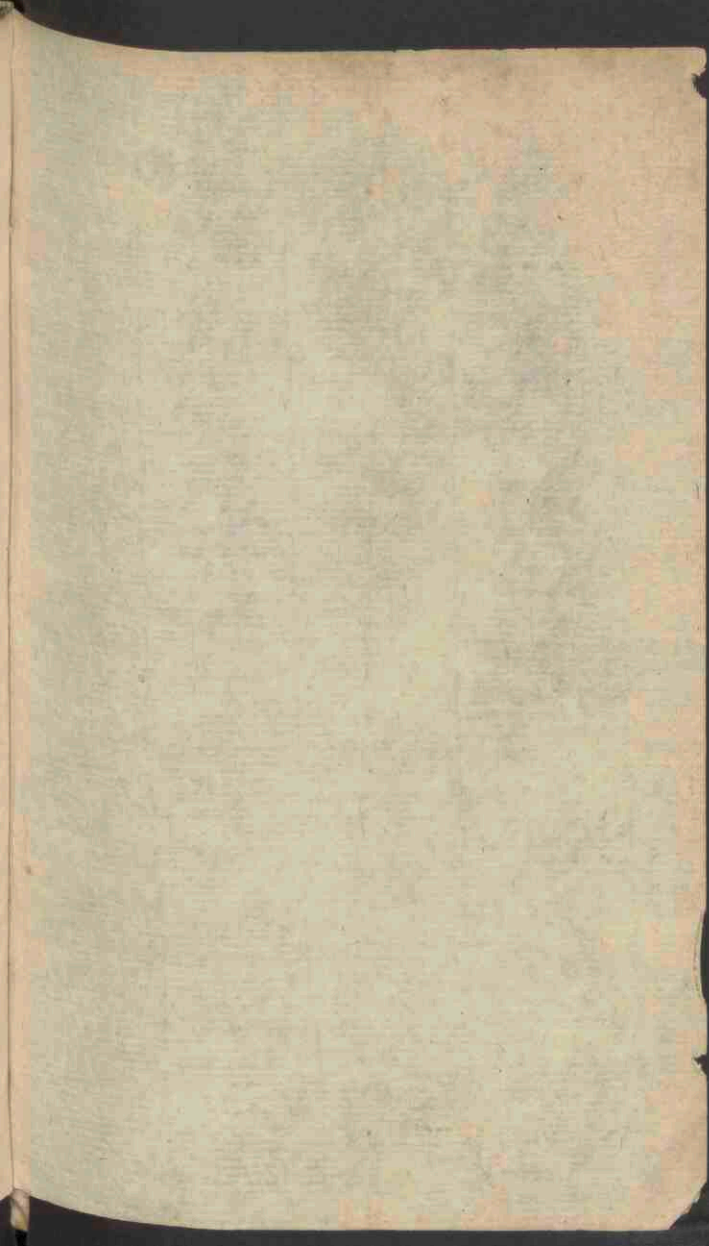

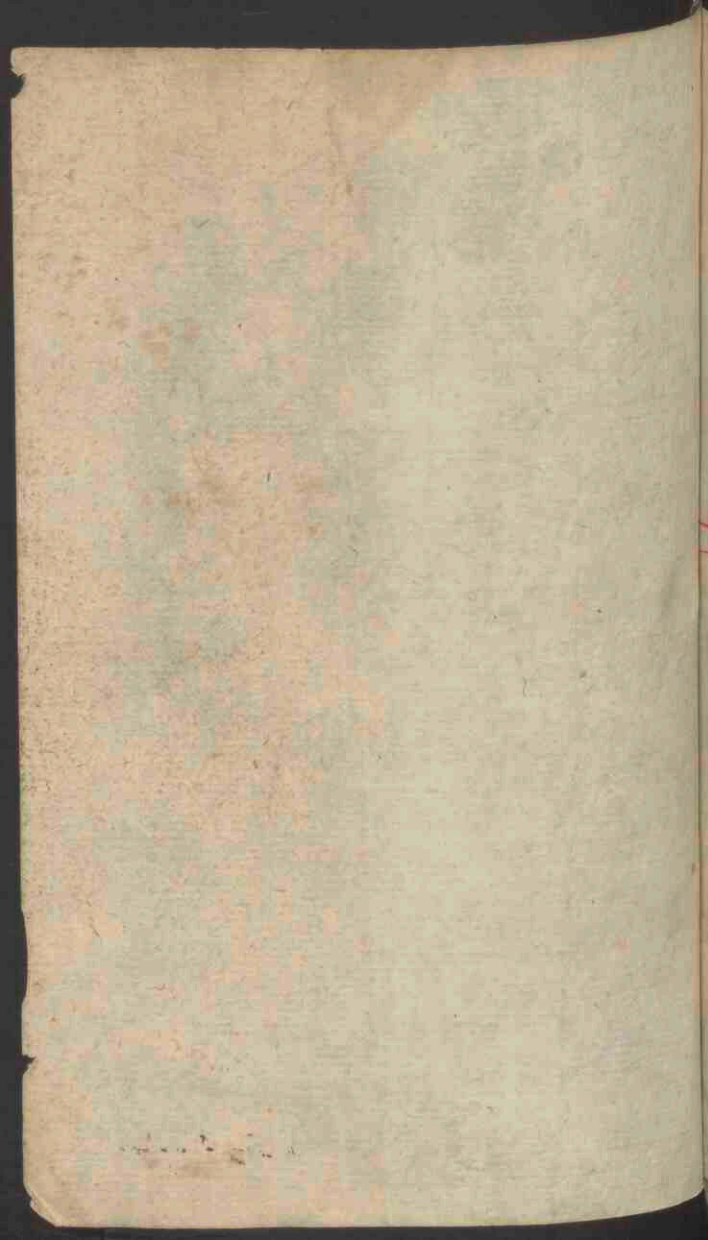
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

in meorum: in quinquagone
et in quinquagone in tu

Incas tu dile terra
filiat: et opa manuum
tuarum sicut celi. **I**psi

subiit tu autem per mare
et os sicut uestimenta
uestientur. **E**t sic

oportorunt mutabuntur
et mutabuntur: tu autem
idem ipse es et annus tuus

non deficient. **F**ili
seuorum tuorum habitabit
et semen eorum in seculum

Bene per diget.
Dic annus meo: **D**ic
et quia que nunc me sicut
notum eius. **B**enedic

anna mea dno: et non
obliviscas omnes retribu

tionem eius. **Q**ui pro
peccatur omnibus iniquita

tibus suis: qui sanat
omnes infirmitates.

Qui redymit
de manu vitam tuam: qui
ponat te in misericordia et in

securitate. **Q**ui
repleat bonis desiderium
tuum: reuertetur ut

et
fil
m
m
ni
fe
te
O
el
m
le
ab
at
ni
tur
est
qu
me
dat
sur
ne
do
ne

fil
p
na
als
es
luis
d
y.
na
cu
o p
qui
n
es
icu
udy
er
nlo
pici
lum
note
dm
: hñ
6 la
ad te
ar ds.
dno
ag
me
icur
: a

unctus lue sic uesti
mento. **E**t extendens
celum sicut pellem: qui
tegetis aquis supiora
eius. **Q**ui ponens
idem altentiu aut: qui
ambulas sup pennas
uentoru. **Q**ui facis
angelos tuos spiritus: et
multos tuos ignem
ignem. **Q**ui fundas
fiam sup stabilitatem
suam: non inclinabit
in seculu scilicet. **A**byssi
sicut uestimenta a
eius: sup montes sta
bunt aque. **A**bitant
pacione sua fugient
a uoce tonitru
formidabit. **A**nt
dilectos montes et dilectos
dilectos campi: in loca
que habes eis. **E**t
mundi probasti que
tulit diebus: neque
teulitur aperire fiam.
Qui emittis fiam
in quallibus: me
um monentem p
aque. **P**ostabunt
omnis bestie agrum.

5793.94.

